

WYTWÓRNI U POMYSŁÓW

Nr 3

październik 2018

Folder Informacyjny
Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi

Wytwórnia Unijnych Pomysłów – Folder Informacyjny Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi

Wydawca: Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, 90-608 Łódź, ul. Wólczańska 49,
tel. 42 638-91-30/39, fax 42 636-77-97, www.wup.lodz.pl

Realizacja: Wydawnictwo KA s.c. J. Tomczyk-Lidochowska, K. Wiśniewska-Lewicka

Redakcja: Łukasz Karkoszka, Marek M. Magda, Joanna Tomczyk-Lidochowska, Dominik Wójcik

Opracowanie graficzne: Wydawnictwo KA s.c. J. Tomczyk-Lidochowska, K. Wiśniewska-Lewicka

Koordinacja: Joanna Wiencek, Ewelina Mamenas, Elżbieta Domagała (WUP w Łodzi)

Koncepcja graficzna okładki: Magdalena Frączek

Zdjęcia: Wydawnictwo KA s.c., Bartosz Wackemann (okładka 8, 14, 16, 24), archiwum UM WŁ (10), archiwum beneficjenta (20), obrazy licencjonowane przez Depositphotos.com/Drukarnia Chroma (4, 7, 12, 18, 22, 31)

Łódź, październik 2018 r.

Publikacja bezpłatna, współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

ROZMOWA

Cieszymy się radością naszych pacjentów!

Rozmowa z Robertem Mordaką, prezesem Zarządu Centrum Medycznego
– Szpital św. Rodziny

5

ZDROWIE

Opiekun też potrzebuje wsparcia

O projektach wspierających osoby niesamodzielne i opiekunów faktycznych

8

CIEKAWY WYDARZENIA

Łódzkie – silna marka

Relacja z Mixera Regionalnego

10

DOBRE PRAKTYKI

Małymi krokami po lepsze zdrowie

O projekcie „Zdrowe życie w Łodzi”

12

Razem sprawniej

O projekcie „O projekcie „Centrum Usług Społecznych w powiecie sieradzkim”

14

Teraz albo nigdy!

O projekcie „Dla nas przeŁOM”

16

Tyle możliwości

O projekcie „Nowy Start”

18

Odkrywanie – sposób na biznes

O projekcie „Wprowadzenie na rynek nowych w skali świata preparatów z zakresu chemii gospodarczej, będących wynikiem prac B+R, poprzez wdrożenie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w firmie Madonis”

20

Ty też dbaj o swoje zdrowie

O projekcie „Dbam o zdrowie. Program badań przesiewowych w kierunku wykrycia nowotworu jelita grubego”

22

Gdy pomoc dociera na czas

O projekcie „Powrót do aktywnego życia – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców województwa łódzkiego”

24

REALIZUJĘ PROJEKT

Wygoda i bezpieczeństwo

O generatorze wniosków o dofinansowanie

26

Dane osobowe w projektach unijnych

O obowiązku dostosowywania się do wytycznych RODO

28

OBSERWATORIUM RYNKU PRACY

Czas na badania

O realizowanych raportach „Produkcja wyrobów medycznych, farmaceutycznych oraz kosmetycznych jako przyszłościowa branża województwa łódzkiego. Studium oddziaływań na regionalny rynek pracy” oraz „Wiek jako determinanta popytu na pracę w warunkach ożywienia gospodarczego i „rynku pracownika”. Analiza dla województwa łódzkiego”

30

WEŹ UDZIAŁ W PROJEKCIE

Lista wybranych projektów w ramach RPO WŁ

32

W Łódzkiem pieniądze na wspieranie osób niesamodzielnych pozyskać można między innymi w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Dotacje można przeznaczyć m.in. na opiekę długoterminową czy teleopiekę.

CIESZYMY SIĘ RADOŚCIĄ NASZYCH PACJENTÓW!

Rozmowa z dr. n. med. **ROBERTEM MORDAKĄ**
Prezesem Zarządu Centrum Medycznego Szpitala Świętej Rodziny, kierownikiem projektów m.in. „Przywracamy godność człowiekowi” oraz „UDARemnić wykluczenie” współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Polskie społeczeństwo starzeje się. Dziś aż 23% obywateli to seniorzy. Stanowią grupę 9 mln osób. Aż 2 mln z nich wymaga pielęgnacji, pomocy medycznej czy stałej opieki. Liczna jest też grupa osób, które z powodu niepełnosprawności czy przewlekłych chorób są wykluczone z aktywnego życia i wymagają codziennego wsparcia. Dlatego Unia Europejska kładzie nacisk na rozwój usług opiekuńczo-medycznych świadczonych w formie środowiskowej, a więc w miejscu zamieszkania osób potrzebujących wsparcia. W województwie łódzkim działania w tym zakresie wspiera RPO WŁ 2014-2020. W ramach Poddziałania IX.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne pozyskać można środki na wspieranie osób niesamodzielnych i opiekunów faktycznych. W ramach projektów realizowane są takie formy wsparcia jak: opieka długoterminowa, teleopieka, usługi opiekuńcze, krótkookresowy całodobowy pobyt wytchnieniowy, świadczenia rehabilitacyjne, szkolenia i pomoc psychologiczna dla opiekunów.

W ostatnich latach promowane jest odchodzenie od opieki instytucjonalnej na rzecz opieki świadczonej w środowisku lokalnym. Dotyczy to również usług zdrowotnych i opiekuńczych skierowanych do osób niesamodzielnych. Pana zdaniem to słuszny kierunek zmian?

Kierunek zmian jest bardzo dobry, ponieważ pacjent w swoim domu, w którym są dla niego świadczone usługi zdrowotne czuje się bezpieczny, jest w swoim środowisku ze swoją rodziną, w otoczeniu, które zna, więc odchodzi stres związany z pobytem w podmiocie leczniczym. Co więcej we własnym środowisku pacjenci mają poczucie intymności. Poza tym przewożenie chorych do ośrodków jest dla nich uciążliwe. Kiedy personel medyczny przychodzi do domów pacjentów, do każdego podchodzi indywidualnie. Jest więcej czasu i na rozmowę i na edukację, więc myślę, że to jest dużo lepsze rozwiązanie

Wprowadzanie na rynek wysokiej jakości usług zdrowotnych i opiekuńczych skierowanych do osób niesamodzielnych wymaga wykwalifikowanego personelu oraz odpowiedniej infrastruktury. Czy jesteśmy przygotowani do świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych w środowiskach lokalnych?

Personel jest przygotowany do świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych w domach pacjentów, dlatego że przez cały okres pracy podnosi swoje kwalifikacje, uczęszcza na kursy i szkolenia. Niestety dużo gorzej bywa z przystosowaniem mieszkań do niepełnosprawnego pacjenta. Po to jest personel, żeby komunikował, jak należy dostosować mieszkanie do niepełnosprawności czy choroby pacjenta. Nie każdy oczywiście ma takie możliwości finansowe czy lokalowe, żeby zastosować się do tych zaleceń. Całe szczęście wyposażenie, takie jak np. specjalne łóżka ortopedyczne można wypożyczyć, a dostęp do tego typu sprzętu jest dobry.

Jakie formy wsparcia są najbardziej potrzebne osobom niesamodzielnym?

Oczywiście długoterminowa opieka interdyscyplinarnego zespołu opieki domowej. Z moich obserwacji wynika, że najważniejsza, np. dla pacjentów po udarze mózgu jest rehabilitacja. Niezbędne jest również zaangażowanie rodziny, ponieważ nie każdy pacjent jest chętny do współpracy i potrzebuje wsparcia bliskich oraz motywacji do działań medycznych. Personel nie zrobi wszystkiego za pacjenta, samemu również trzeba podejmować trud ćwiczeń,

Dokończenie na str. 6

rehabilitacji, itd. W zależności od wydolności rodziny, od wieku chorego często potrzebna jest opieka pielęgniarki do edukowania czy wykonywania różnych czynności pielęgnacyjnych. Z kolei opiekun medyczny udziela pomocy przy wykonywaniu wszystkich czynności higienicznych, odciąża rodzinę przy załatwianiu spraw związanych ze zdrowiem pacjenta (uzyskanie recepty, skierowania na badanie czy umówienia wizyty do lekarza). To duże odciążenie dla członków rodziny, ponieważ najczęściej są to osoby pracujące, które po pracy nie mają możliwości załatwienia tych wszystkich spraw. Bardzo często potrzebny jest również psycholog, zwłaszcza kiedy niepełnosprawność spada nagle na rodzinę. Specjalista uczy pacjentów i ich bliskich jak zachować równowagę psychiczną, by móc dalej walczyć o zdrowie i sprawność oraz nie poddawać się. W przypadku udarów olbrzymią pomocą jest logopeda. Niestety, w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia dostępność do tego specjalisty jest ograniczona, a w przypadku pacjentów po udarze mózgu zaburzenia mowy są bardzo często dużym problemem.

W Łódzkiem pieniądze na wspieranie osób niesamodzielnych pozyskać można m.in. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Dotacje można przeznaczyć m.in. na opiekę długoterminową czy teleopiekę. Czy dzięki unijnym dotacjom rzeczywiście poprawia się dostęp do usług zdrowotnych i opiekuńczych? Czy to wsparcie jest efektywne?

Bardzo efektywne. Gdyby nie unijne dotacje, tylko niewielką grupę ludzi byłoby stać na taką opiekę, jaką mają zapewnioną w ramach realizowanych projektów. Długoterminowa opieka interdyscyplinarnego zespołu opieki domowej wiąże się bowiem z olbrzymimi kosztami. Wymaga zaangażowania wielu specjalistów z różnych dziedzin. Obecnie Narodowy Fundusz Zdrowia nie kontraktuje usług medycznych takiego interdyscyplinarnego zespołu specjalistów świadczącego opiekę domową w tak szerokim zakresie. Pacjenci właśnie dzięki unijnym dotacjom „wygrywają los na loterii” - osiągając ogromne postępy zdrowotne. Uczestnicy przez czas trwania projektu otrzymują kompleksowe wsparcie i opiekę zespołu interdyscyplinarnego. Pielęgniarska opieka długoterminowa jest świadczona pięć razy w tygodniu, również podczas weekendów. Projekty oferują też tak ważne wsparcie lekarzy specjalistów: geriatry, neurologa czy lekarza rehabilitacji. Z pacjentami pracują również fizjoterapeuci, terapeuci zajęciowi, psycholog, logopeda, opiekunowie medyczni, pielęgniarki i dietetyk. W ramach teleopieki przewidziane są z kolei elementy alarmowe w przypadku zagrożenia zdrowotnego np. upadku. Kiedy użytkownik znajduje się w sytuacji zagrożenia, może jednym przyciśnięciem uruchomić alarm w całodobowym centrum monitoringu, które przekazuje informację dalej i organizuje pomoc.

Centrum Medyczne – Szpital Świętej Rodziny aktywnie pozyskuje unijne środki. Jednym z realizowanych projektów jest „Przywracamy godność człowiekowi - wsparcie w formie zdeinstytucjonalizowanej dla grupy

osób niesamodzielnych z Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego”. W ramach przedsięwzięcia nacisk położony jest na indywidualizację wsparcia. Dlaczego jest to tak ważne? Z jakich usług korzystać mogą uczestnicy projektu?

Celem projektu współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego jest poprawa dostępu do usług zdrowotnych. Przedsięwzięcie przewiduje zapewnienie kompleksowego wsparcia interdyscyplinarnego zespołu opieki długoterminowej. Wsparcie dla osób niesamodzielnych ma charakter indywidualny, tzn. Centrum Medyczne zapewnia, aby plan wsparcia dla poszczególnych osób został stworzony z uwzględnieniem diagnozy sytuacji zdrowotnej, rodzinnej, problemowej, potencjałów, predyspozycji i potrzeb. Osoba niesamodzielna lub jej opiekun faktyczny uczestniczą w podejmowaniu decyzji o kształcie, formie i zakresie wsparcia. Główne zadania w projekcie to: pielęgniarska opieka długoterminowa, usługi świadczone w lokalnej społeczności, wsparcie lekarzy specjalistów wobec niepełnosprawności związanej z przebytym udarem mózgu, jak również towarzyszącą wielochorobowością, zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym w formie telemedycyny oraz szkolenia dla ich opiekunów. Działania edukacyjne podjęte wobec rodziny pacjenta po udarze mózgowym muszą skupić się w dużej mierze na edukacji zdrowotnej, która jest procesem przygotowującym pacjenta i jego rodzinę do samoopieki w różnych sytuacjach zdrowotnych. Kształtuje postawy wobec wartości zdrowia i zachowań zdrowotnych, a także pomaga w doskonaleniu i ochronie zdrowia osobom zdrowym, chorym oraz zagrożonym chorobą. Aby edukacja przyniosła oczekiwane efekty, powinna obejmować wszystkich, którzy są związani z życiem i funkcjonowaniem osoby niesamodzielnej. Zasadniczą rolę odgrywa tutaj rodzina, która stanowi centralne ogniwo. Opiekunowie potrzebują m.in. wsparcia szkoleniowego w zakresie samoopieki, tj. zdolności opiekowania się sobą w celu właściwego funkcjonowania organizmu dla zachowania życia i zdrowia. Istotna jest również wiedza z zakresu prawidłowego żywienia, radzenia sobie ze stresem, umiejętności obserwacji powikłań oddechowo-krążeniowych, przykurczy, odleżyn.

Nasz projekt skierowany jest do grupy 30 osób niesamodzielnych (17 kobiet i 13 mężczyzn), u których w ciągu 12 miesięcy poprzedzających rozpoczęcie udziału w projekcie doszło do udaru mózgu z towarzyszącą wielochorobowością, ocenionych według skali Barthel poniżej 60 punktów. Grupę docelową projektu stanowią również opiekunowie osób niesamodzielnych, którzy wymagają wsparcia szkoleniowego, opracowanego w sposób bardzo spersonalizowany wobec problemów dnia codziennego oraz ich słabości emocjonalnych, których doświadczają z uwagi na sytuację, w której się znaleźli wobec choroby członka rodziny.

Innym projektem jest „Wdrożenie modelu opieki koordynowanej w Centrum Medycznym Szpital Świętej Rodziny Sp. z o.o.”. Celem przedsięwzięcia jest stworzenie modelowej poradni prowadzącej koordynowaną

Uczestnicy korzystać mogą ze wsparcia interdyscyplinarnego zespołu medycznego, złożonego m.in. z lekarzy, pielęgniarek, fizjoterapeutów, psychologów i opiekunów medycznych

opiekę zdrowotną poczynając od podstawowej opieki zdrowotnej poprzez ambulatoryjną opiekę specjalistyczną (AOS), rehabilitację, opiekę środowiskową oraz promowanie samoopieki. Czym ma być model opieki koordynowanej i dlaczego jego wprowadzenie jest tak ważne?

Od lat nadrzędnym celem Centrum Medycznego Szpital Świętej Rodziny jest dbanie o zdrowie pacjenta w wymiarze leczenia, jak i profilaktyki zdrowotnej. Dopiero połączenie wysiłków na tych dwóch płaszczyznach jest w stanie zagwarantować pacjentowi najwyższy poziom opieki zdrowotnej, wyrażający się skutecznością leczenia, ale także zapobieganiem występowania chorób. Takie holistyczne podejście to standard pracy w naszym Centrum. Analizując propozycje zmian legislacyjnych dotyczących publicznej służby zdrowia i uczestnicząc w różnych konferencjach medycznych Zarząd Centrum Medycznego Szpitala Św. Rodziny mógł umocnić się w przeświadczeniu, iż to właśnie w holistycznym podejściu, oferowanym w ramach tzw. opieki koordynowanej, postrzegana jest przyszłość służby zdrowia w Polsce. Chcąc wdrażać ogólnoeuropejską ideę deinstytucjonalizacji opieki zdrowotnej konieczne jest zwiększenie finansowania podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Najistotniejsze na dziś i jutro potrzeby mieszkańców regionu dotyczą zapewnienia kompleksowych możliwości wczesnego wykrywania, leczenia i zapobiegania występowania chorób cywilizacyjnych i związanych z nimi powikłań, a także dostosowania opieki zdrowotnej do zmian demograficznych wskazujących na postępujące starzenie się społeczeństwa.

Nasz projekt, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, zakłada więc przeprowadzenie adaptacji budynku Centrum Medycznego Szpitala Świętej Rodziny w Łodzi na potrzeby opieki koordynowanej, w szczególności poprzez utworzenie Poradni Promocji Zdrowia i Gabinetu Profilaktyki Zdrowotnej i Pomocy

Przedlekańskiej oraz modernizację już istniejących komórek organizacyjnych wraz z przeniesieniem ich na dotychczas wyłączone z użytkowania IV piętro budynku. Modernizacja obejmować będzie remont pomieszczeń (organizacja w sumie 17 poradni i gabinetów), poczekalni, wyposażenie w wyroby medyczne, infrastrukturę informatyczną (sprzęt i oprogramowanie), system numerycznej obsługi pacjentów oraz wewnętrzny system edukacyjny (zestaw monitorów). Celem projektu jest zorganizowanie poradni posiadającej pełny potencjał do realizacji koordynowanej opieki zdrowotnej, mającej na celu osiągnięcie wysokiej efektywności kosztowej świadczeń, jakości opieki medycznej oraz ciągłości obsługi pacjenta. Sprzęt medyczny, który zostanie zakupiony w ramach przedsięwzięcia jest odpowiedzią na regionalne potrzeby zdrowotne mieszkańców związane m.in. z procesem starzenia się społeczeństwa (densytometr) oraz chorobami cywilizacyjnymi, które stanowią w regionie największy problem zdrowotny, m.in. choroby kardiologiczne, cukrzyca.

Biorąc pod uwagę własne doświadczenia i obserwacje, proszę powiedzieć, czy i w jakim zakresie unijne projekty polepszają warunki życia osób niesamodzielnych i ich opiekunów?

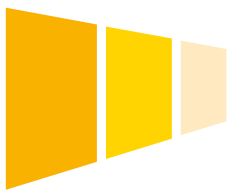
Udział w projektach unijnych znacząco polepsza warunki życia pacjentów. Uczestnicy są zachwyceni tym, że mogą brać udział w tego typu przedsięwzięciach. Jest to dla nich ogromne obciążenie, a także możliwość zdobycia wiedzy medycznej przydatnej w codziennym funkcjonowaniu. Personel jest również bardzo szczęśliwy, ponieważ widzi, że jego zaangażowanie przynosi ogromne postępy. Projekty realizowane przez Centrum Medyczne Szpitala Świętej Rodziny można uznać jako uzupełniające wobec wielu projektów infrastrukturalnych i rewitalizacyjnych, które są realizowane w Łodzi i w pozostałych jednostkach samorządu terytorialnego skupionych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

– Donata Ignar i jej syn Sławomir uczestniczą w unijnym projekcie „Lepsze życie”, który oferuje pomoc dla osób niesamodzielnych i opiekunów faktycznych. Historię Pani Donaty i jej syna przedstawiliśmy w pierwszym numerze folderu z kwietnia br.

OPIEKUN TEŻ POTRZEBUJE WSPARCIA

Nowoczesne systemy opieki nad osobami niesamodzielnymi zakładają udzielanie pomocy w miejscu zamieszkania. To nie tylko alternatywa dla tradycyjnych domów opieki, ale też odpowiedź na oczekiwania osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Pomoc powinna być jednak kierowana nie tylko do osób niesamodzielnych, ale także do ich opiekunów. Na kompleksowe usługi liczyć mogą uczestnicy projektów unijnych realizowanych w Łódzkiem w ramach RPO WŁ 2014-2020.

Między możliwościami a oczekiwaniami

Nie jest tajemnicą, że w Polsce kuleje system opieki nad osobami zależnymi. I choć wiele w tej materii w ostatnich latach się zmienia, to cały czas potrzeby są ogromne, zwłaszcza w kontekście starzejącego się społeczeństwa. Ryzyko niesamodzielnosci wzrasta bowiem wraz z wiekiem, osiągając najwyższe współczynniki w tzw. późnej starości. Według szacunków, już dziś w Polsce jest ok. 3,5 mln osób uzależnionych od pomocy z zewnątrz, w tym 1,2 mln to osoby niesamodzielne wymagające stałej opieki. Dlatego tak ważne jest, aby osoby zależne jak najdłużej funkcjonowały we własnym środowisku, które znają i wśród ludzi, których kochają. Jednak oprócz tworzenia dla nich systemu usług zdrowotnych i opiekuńczych, niezbędne jest też wspieranie opiekunów faktycznych, na których spada ciężar całodobowej opieki. – Opiekunowie osób niesamodzielnych to niestety zapomniana przez system grupa, która poświęcając swój czas, angażuje i troszczy się o innych. Choć sami niosą pomoc, to paradoksalnie oni także potrzebują wsparcia. Dawanie siebie innym jest bardzo cenne i szlachetne, ale też bardzo wyczerpujące. Warto sobie zadać pytanie: skąd opiekunowie mają czerpać nowe pokłady siły i chęci do pomagania innym, kiedy sami czują się zmęczeni? Dlatego tak ważne jest, by do nich kierować pomoc, która choć na chwilę pozwoli ich odciążyć w obowiązkach – mówi Dominika Mastalerz, psycholog-terapeuta z Pabianickiego Centrum Medycznego Sp. z o.o., które realizuje projekt „Świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej dla mieszkańców powiatu pabianickiego oraz wsparcie psychologiczne dla uczestników i ich opiekunów”. Eksperci alarmują, że osoba (najczęściej członek rodziny), na której barkach spoczywa obowiązek opieki nad chorym

czy niepełnosprawnym, często doświadcza tzw. zespołu stresu opiekuna. Jest to efekt rezygnacji z własnego życia, przemęczenia, braku możliwości zadbania o swoje zdrowie i relaks. Nakłada się na to przytłaczająca odpowiedzialność, którą opiekujący czuje wobec najbliższych. Dlatego tak ważne jest tworzenie rozwiązań wspierających opiekunów faktycznych. W wielu krajach europejskich wypracowano odpowiednie modele wsparcia. W Polsce jesteśmy na początku drogi, jednak dzięki unijnym funduszom, pewne elementy są już wdrażane. W obecnej perspektywie finansowej nie brakuje inicjatyw, kładących duży nacisk na rozwój usług opiekuńczo-zdrowotnych, z których korzystać mogą też opiekunowie.

Wsparcie dla opiekuna

W ramach Poddziałania IX.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne RPO WŁ 2014-2020 w regionie realizowane są projekty, które oferują szeroki wachlarz wsparcia dla osób niesamodzielnych. Uczestnicy otrzymują m.in. wsparcie medyczne w postaci konsultacji z lekarzami, pielęgniarkami, dietetykami; korzystać mogą z zajęć rehabilitacyjnych i usług teleopieki, a także wypożyczalni sprzętu medycznego. Ważnym aspektem unijnych przedsięwzięć jest pomoc kierowana do opiekunów faktycznych. Korzystać mogą oni m.in. ze wsparcia wytchnieniowego. Jest to możliwość krótkoterminowego pobytu osoby zależnej w placówce stacjonarnej, podczas którego opiekun może zrealizować swoje plany i odpocząć. Do ich dyspozycji są także szkolenia, w trakcie których poznają metody i procedury opieki nad osobą niesamodzielną. Dowiadują się też jak odpowiednio komunikować się z chorymi, budować relacje, rozwiązywać konflikty oraz jak zarządzać własnymi emocjami. Elementem wsparcia jest także pomoc psychologiczna.

– W trakcie spotkań z psychologiem, opiekunowie mogą naładować „wyczerpane akumulatory”, poruszyć frapujące kwestie związane z relacjami z najbliższymi i dowiedzieć się czy stosowane metody postępowania w czasie sprawowania opieki są prawidłowe. Dobrze poprowadzony w tej kwestii opiekun stanowi wartość samą w sobie. Dodatkowym atutem spotkań jest możliwość edukowania opiekunów w zakresie wiedzy psychologicznej, którą mogą następnie wykorzystać w relacjach ze swoimi podopiecznymi – podkreśla Dominika Mastalerz. Cennym elementem wsparcia opiekunów jest długoterminowa opieka medyczna, czasem trwająca nawet rok. Potrzebujący otrzymują pomoc w postaci regularnych wizyt pielęgniarek, asystentów, dietetyka, psychologa czy fizjoterapeuty, co pozwala odciążyć opiekujących się.

Co jeszcze?

Eksperci zajmujący się deinstytucjonalizacją podkreślają, że do tych już świadczonych form wsparcia dla opiekunów, trzeba dodać kolejne elementy, m.in. organizację grup wsparcia, tworzenie baz informacji umożliwiających opiekunom poruszanie się po różnych systemach wsparcia, dofinansowań, świadczeń ułatwiających opiekę i podnoszących jej jakość czy ułatwienie dostępu do sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i medycznego w połączeniu z nauką jego obsługi i doradztwem w zakresie jego wykorzystania. Kompleksowe wsparcie dla opiekunów faktycznych nie tylko podniesie jakość świadczonej opieki, ale też poprawi relacje i pozwoli opiekującym się wrócić do aktywnego życia społeczno-zawodowego. Wykaz projektów dla opiekunów osób niesamodzielnych można znaleźć na stronie: www.rpo.wup.lodz.pl w zakładce: skorzystaj z programu – weź udział w projekcie.

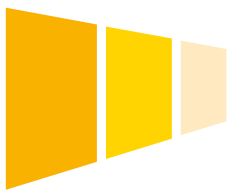

Mixer obfitował w atrakcje. Jedną z nich był Bieg z okazji 100-lecia Odzyskania Niepodległości.

ŁÓDZKIE – SILNA MARKA

Prawdziwe tłumy zjawily się w weekend 8-9 września na ulicy Piotrkowskiej w Łodzi, by uczestniczyć w przygotowanej z rozmachem kolejnej edycji Mixera Regionalnego – największej imprezy promującej województwo łódzkie. Na gości czekały liczne stoiska wyrobów regionalnych, lokalnych firm oraz atrakcje oddziałujące na wszystkie zmysły.

Cały region na Piotrkowskiej

Tegoroczna edycja Mixera, którego celem jest rozpowszechnienie walorów regionu, integrowanie mieszkańców i kreowanie silnej marki województwa, przebiegała pod hasłem „Łódzkie na weekend”. Była to doskonała okazja, aby w jednym miejscu poczuć klimat i różnorodność kulturową regionu. W ciągu dwóch dni swoje stoiska przygotowało ponad 150 wystawców – od kół gospodyń wiejskich poprzez stowarzyszenia, grupy artystyczne, spółdzielnie socjalne, gminy, szpitale, aż po służby mundurowe i szkoły. – Z uwagi na duże zainteresowanie zdecydowaliśmy się wrócić do dwudniowej formuły Mixera. Jesteśmy dumni z tego powodu, bo z roku na rok daje się zaobserwować jeszcze większą aktywność samorządów i mieszkańców regionu, pragnących zaprezentować swoją działalność, pomysły na rozwój regionu, jego tradycje i bogatą kulturę – podkreślał Witold Stępień, marszałek województwa łódzkiego.

W sobotę na Piotrkowskiej do odwiedzin swoich stoisk zachęcali przedstawiciele łódzkich samorządów. Degustacje lokalnych smakotyków, rękodzieło, animacje, pokazy atrakcji turystycznych – tym starali się przyciągnąć mieszkańców reprezentanci poszczególnych miejscowości. Niedziela należała do stowarzyszeń, organizacji pozarządowych, instytucji kultury i reprezentantów podmiotów ekonomii społecznej. Mieszkańcy regionu mogli się spotkać m.in. z 9. Łódzką Brygadą Obrony Terytorialnej i zobaczyć z bliska sprzęt i wyposażenie wojskowe. Filharmonia Łódzka przedstawiła plany artystyczne na nowy sezon. Udostępniła także wybrane instrumenty muzyczne. Najmłodszy chętnie próbowali swoich sił w grze na tubie, oboju czy akordeonie. Łódzka Kolej Aglomeracyjna zapraszała z kolei do swojego mobilnego punktu, w którym goście w specjalnych okularach VR mogli zobaczyć przejazd pociągu z kabiny maszynisty. Na najmłodszych czekał kącik z klockami, dla nieco starszych gry na konsoli. Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi zachęcało do odwiedzin Skansenu Łęczycka Zagroda Chłopska. Tego dnia odbył się też bieg „Łódzka Piątka - Bieg z okazji 100-lecia Odzyskania Niepodległości”. Trasa liczyła pięć kilometrów. – Wizyta na Piotrkowskiej w trakcie Mixera była super. Było kolorowo i radośnie. Tyle lat tu mieszkam, a dopiero teraz dowiedziałam się o miejscach, o których nie miałam wcześniej pojęcia. Na pewno je odwiedzę – mówi Agnieszka Tkacz, która na imprezę wybrała się z przyjaciółmi.

Mixer z funduszami

W ramach Mixera w ultranowoczesnym EC1 zainaugurowana została też Kampania Naborowa Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 pod hasłem „Zmieniamy Łódzkie”. – Zawsze zależało mi na tym, aby pieniądze unijne, którymi dysponujemy były wykorzystywane efektywnie, ale i w atrakcyjny dla województwa sposób. Dziś możemy dostrzec ich ślady w codziennym życiu naszego regionu. To nowe miejsca pracy, technologie, inwestycje, produkty czy usługi na najwyższym poziomie. Jesteśmy dziś w EC1, które niewątpliwie stanowi przykład efektywnego i spektakularnego wykorzystania środków unijnych – mówił w trakcie spotkania Witold Stępień, marszałek województwa łódzkiego. Na specjalnie przygotowanych stoiskach można było spotkać się z dotychczasowymi beneficjentami unijnych środków, którzy nie tylko dzielili się doświadczeniami i prezentowali efekty zrealizowanych projektów, ale również zachęcali do pozyskiwania europejskich pieniędzy. Wielkie wrażenie na uczestnikach zrobił *dinner in the sky*, czyli obiad na wysokości 50 m z możliwością podziwiania panoramy Łodzi.

Nie zabrakło też atrakcji muzycznych. W sobotę odbył się przegląd muzyczny orkiestr z całego województwa, które przemaszzerowały także ulicami Łodzi. Gwiazdą wieczoru był zespół Tulia, który podbił serca polskiej publiczności folkowymi coverami m.in. Depeche Mode czy Dawida Podsiadły. Dużo wzruszeń dostarczył też koncert poświęcony Bogusławowi Mecowi. W tym roku przypada szósta rocznica śmierci tego urodzonego w Tomaszowie Mazowieckim i związanego z Łodzią artysty. Na scenie wystąpiła plejada polskich gwiazd, a wśród nich byli m.in. Kuba Badach, Skubas, Marek Dyjak, Reni Jusis, Edyta Geppert, Grażyna Łobaszewska. Artyści zaśpiewali największe przeboje Bogusława Meca, by wspomnieć tylko „Ję portret”, „Na pozór”, „Zgubiłem się”, „Może znajdę”, „Z wielkiej nieśmiałości”. W niedzielę z kolei w trakcie Gali Ekonomii Społecznej publiczność mogła wysłuchać recitalu Wolnej Grupy Bukowina i zespołu „Bez Jacka”.

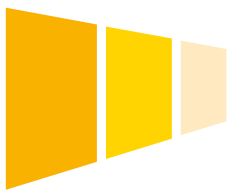
Organizatorem Mixera Regionalnego był Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego.

– Istotą opieki długoterminowej w warunkach domowych jest komfort pacjenta oraz zapewnienie dobrego stanu psychicznego. Właśnie tymi wytycznymi kierowaliśmy się, tworząc nasz projekt – mówi Anna Menes.

MAŁYMI KROKAMI PO LEPSZE ZDROWIE

Choroba Parkinsona dla większości brzmi jak wyrok. Jest nieuleczalna, postępuje z wiekiem utrudniając codzienne funkcjonowanie. Jej objawy można jednak łagodzić. Rehabilitacja i ćwiczenia wykonywane w domu polepszają sprawność fizyczną i samopoczucie. Nieocenioną pomoc świadczą chorym ich opiekunowie, najczęściej najbliższa rodzina. Od niedawna, ci ostatni również mogą liczyć na wsparcie, które znajdują m.in. w projektach finansowanych z Funduszy Europejskich.

Sprawność i pogoda ducha

Zespół Parkinsona to zwyrodnieniowa choroba ośrodkowego układu nerwowego, która dotyka przede wszystkim ludzi pomiędzy 40. a 60. rokiem życia. Objawia się głównie drżeniem kończyn, postępującymi trudnościami w poruszaniu się czy sztywnością mięśniową. W naszym kraju, dotkniętych tą chorobą jest około 100 tys. osób. W grupie powyżej 65. roku życia choruje jedna osoba na 100, natomiast powyżej 85 lat – nawet pięć na 100. Mimo że Parkinson jest nieuleczalny, objawy mogą być łagodzone dzięki stosowaniu specjalnej farmakoterapii oraz rehabilitacji. Pomocne okazują się tutaj projekty finansowane z funduszy unijnych, które oferują wsparcie dla osób niesamodzielnych i ich opiekunów. Jeden z nich realizuje Poradnia Specjalistyczna Ewa Anna Menes z Łodzi. Uczestniczą w nim pani Lidia, zmagająca się z chorobą Parkinsona oraz jej mąż – Stanisław.

– Kilka lat temu u mojej żony zdiagnozowano zespół parkinsonowski. Dodatkowo, żona cierpi również na zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa. Wszystko to sprawia, że porusza się z coraz większym trudem, ma problem z utrzymaniem równowagi, a ból pleców zniechęca ją do jakiejkolwiek aktywności. Samodzielnie potrafi się poruszać tylko w domu, poza nim zawsze muszę jej towarzyszyć. Jedyną możliwością pomocy i utrzymania sprawności jest rehabilitacja – mówi pan Stanisław.

W miarę rozwoju choroby, pan Stanisław szukał dodatkowych możliwości uzyskania pomocy dla chorej żony. Sam jest aktywny zawodowo, przez co nie może stałe przebywać w domu. – Przypadkiem trafiłem na projekt „Zdrowe życie w Łodzi”, który

oferuje m.in. rehabilitację prowadzoną w miejscu zamieszkania i to w zakresie o wiele większym niż w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia. Ponadto, jako opiekun faktyczny, miałem możliwość wzięcia udziału w szkoleniach dotyczących opieki nad osobą niesamodzielną. Obowiązki zawodowe nie pozwoliły mi skorzystać z pełnej oferty, mimo to byłem obecny podczas pierwszych wizyt dr Menes, pielęgniarki oraz rehabilitantki u żony. Dowiedziałem się sporo na temat postępowania w trudnych sytuacjach, które spotykają mnie i żonę na co dzień – mówi pan Stanisław.

Wielką zaletą projektu są świadczenia rehabilitacyjne, z których korzysta pani Lidia.

– Po każdej sesji z rehabilitantką żona czuje się wyraźnie lepiej nie tylko fizycznie, ale i psychicznie. To ma ogromne znaczenie, bo przy takiej chorobie trzeba za wszelką cenę utrzymać pogodę ducha. Jestem przekonany, że każdy dzień będzie przynosił nam kolejne małe sukcesy – zapewnia pan Stanisław.

Dwukierunkowe wsparcie

Projekt został skierowany do 40 osób niesamodzielnych powyżej 45. roku życia oraz takiej samej liczby sprawujących nad nimi opiekę.

Uczestnicy przedsięwzięcia otrzymują podwójne wsparcie. Opiekun ma zapewnione szkolenie z zakresu metod opiekuńczych dedykowanych swemu podopiecznemu. Otrzymuje zestaw filmów instruktażowych oraz aplikację, która jest połączona z opaską monitorującą parametry życiowe osoby, którą się opiekuje. Chorzy mogą liczyć na szerokie wsparcie medyczne

w ramach koordynowanej opieki lekarz-rehabilitant-pielęgniarka. – Proces leczniczo-opiekuńczy oparty jest na systemie teleopieki medycznej: infolinii oraz systemie opasek monitorujących parametry życiowe pacjentów. Dzięki temu, chory jest w stanie w każdej chwili, za pomocą przycisku, wezwać swojego opiekuna – tłumaczy Anna Menes, koordynatorka projektu.

W projekcie istotna jest jego uniwersalność i dostosowanie do indywidualnych potrzeb osób niesamodzielnych.

– Do każdego uczestnika podchodzimy indywidualnie, dostosowując wsparcie w taki sposób, aby było najbardziej efektywne. Dzięki naszemu oraz innym, podobnym projektom, w pewnej części udaje się zapętnić lukę w instytucjonalnym procesie opieki nad pacjentem niesamodzielnym w naszym kraju – zapewnia Anna Menes. – Już teraz otrzymujemy sygnały od naszych uczestników, że taki projekt był oczekiwany i trafił w ich potrzeby. Ich motywacja pcha nas do przodu i determinuje do realizacji kolejnych tego typu projektów – dodaje. Projekt zakończy się w 2020 roku.

Projekt:

Zdrowe życie w Łodzi

Realizator:

**Poradnia Specjalistyczna
Ewa Anna Menes**

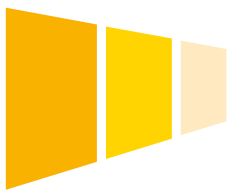
www.nzozmenes.pl

– Wsparcie asystenta sprawiło, że poczułam się silniejsza, pewniejsza siebie i nabrałam chęci do życia. Nie wyobrażam sobie dalszego funkcjonowania bez pomocnej dłoni drugiego człowieka – mówi Barbara Pietrzyk.

RAZEM SPRAWNIEJ

Pierwsze kłopoty ze zdrowiem Barbara Pietrzyk zaczęła mieć tuż po urodzeniu dziecka. Zaczęła powoli tracić wzrok. Jej dotychczasowe życie zmieniło się diametralnie. Z czasem została wyłączona z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Po pomoc zwróciła się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sieradzu. W ramach Centrum Usług Społecznych korzysta dziś ze wsparcia asystenta.

Pokonać bariery

– Miałam 23 lata. Zdiagnozowano u mnie początki jaskry wrodzonej. Przeszłam kilka operacji, które miały pomóc w odzyskaniu zdrowia, jednak finałowy zabieg spowodował całkowitą utratę wzroku. Załamalam się – opowiada. – Miałam plany i marzenia. Tymczasem życie napisało inny scenariusz.

Pierwsze miesiące w nowej sytuacji były najtrudniejsze.

– Nie potrafiłam samodzielnie funkcjonować. Nawet najdrobniejsza czynność była dużym wyzwaniem: nie umiałam się odnaleźć we własnym mieszkaniu, ubrać, wykąpać. Nie wspomnę już o praniu, sprzątaniu czy gotowaniu... – opowiada. – Po kilku miesiącach nauczyłam się w miarę samodzielnie funkcjonować i poruszać po mieszkaniu. Jednak wyjście do miasta, korzystanie z komunikacji miejskiej, załatwianie spraw urzędowych, wizyty u lekarzy czy rodziny i znajomych, nadal pozostawały poza moim zasięgiem. Kiedy podzieliłam się swoimi kłopotami ze znajomymi ze związku niewidomych, koleżanka powiedziała mi, że korzysta ze wsparcia asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, który pomaga jej w codziennym funkcjonowaniu. Zachęciła mnie do udziału w projekcie. Wspólnie wypełniłyśmy dokumenty, przesłałam pozytywnie rekrutację i dziś mogę również korzystać ze wsparcia asystenta – podkreśla.

Pomocna dłoń

Asystentura nie oznacza zastępowania czy wyręczania osób niesamodzielnych w czynnościach, ale wspieranie w niezależnym funkcjonowaniu w tych momentach, w których osoba z niepełnosprawnością sama nie może sobie poradzić. Jak podkreślają eksperci, to nie asystent ma organizować osobie niesamodzielnej czas, lecz ona jemu. – Dzięki wsparciu Katarzyny Rosińskiej

– mojej asystentki mogę dziś sprawnie dotrzeć do lekarzy, punktów usługowych i zrobić niezbędne zakupy. Zyskałam też możliwość aktywnego spędzania czasu. Dużo spaceruję, a nawet ćwiczę na siłowni, gdzie mam zorganizowane treningi z instruktorem. Razem z asystentką wychodzę do kawiarni i restauracji. Mogę odwiedzać najbliższych. Uczestniczyłam w pokazach sprzętu dla osób z dysfunkcją wzroku czy projekcjach filmowych z audiodeskrypcją. Asystentka pomaga mi też dbać o mój wizerunek, ponieważ doradza mi jak się ubrać i zabiera do krawcowej. Towarzyszy mi również u fryzjera. Korzyści jest więc naprawdę wiele – zaznacza.

Sprostać społecznym wyzwaniom

W powiecie sieradzkim jest wiele osób potrzebujących wsparcia asystenckiego. Dlatego też Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sieradzu postanowiło starać się o środki unijne na utworzenie centrum usług społecznych.

– Uznaliśmy, że będzie to doskonała okazja do wdrożenia nowych rozwiązań służących przezwyciężaniu skutków niepełnosprawności i niesamodzielności. Przeprowadziliśmy ankietę, która pozwoliła zebrać szczegółowe informacje na temat potrzeb i opinii mieszkańców naszego powiatu. Wyniki potwierdziły potrzebę stworzenia warunków umożliwiających zwiększenie niezależności w życiu codziennym osób z niepełnosprawnościami i niesamodzielnych – mówi Krystyna Marcińczak, dyrektor PCPR w Sieradzu. – Projekt ruszył w grudniu ubiegłego roku. W ramach utworzonego Centrum przygotowaliśmy różnorodne formy wsparcia: od usług opiekuńczych i asystenckich po pomoc w opiece i wychowaniu dzieci w ramach placówek wsparcia dziennego – dodaje.

Do końca kwietnia 2020 r. ze wsparcia

CUS skorzystać ma blisko 240 osób. Rekrutacja nadal trwa. Aktualnie pomoc kierowana jest do 130 osób.

– Wspieramy też opiekunów, oferując m.in. krótkookresowy pobyt wychowawczy osoby niesamodzielnej w placówce stacjonarnej, wsparcie asystenta, usługi transportowe czy możliwość skorzystania z różnych form pracy socjalnej. Organizujemy też szkolenia, na których mogą dowiedzieć się, jak najlepiej pomagać osobom niesamodzielnym. Do ich dyspozycji są też psycholodzy – podkreśla Krystyna Marcińczak.

Po kilku miesiącach realizacji przedsięwzięcia już widać pierwsze efekty.

– Większość naszych podopiecznych na początku była wycofana, nieufnie podchodząc do oferowanej pomocy. Z czasem jednak zobaczyli, ile mogą zyskać. Otwierają się i podejmują współpracę. Na równych prawach mogą dziś uczestniczyć w życiu społecznym i kulturalnym – podkreśla Krystyna Marcińczak.

Zainteresowani udziałem w przedsięwzięciu mogą zgłaszać się bezpośrednio w sieradzkim PCPR lub przez stronę www.pcprsieradz.pl.

Projekt:

**Centrum Usług Społecznych
w powiecie sieradzkim**

Realizator:

**Powiat Sieradzki/Powiatowe
Centrum Pomocy Rodzinie
w Sieradzu**

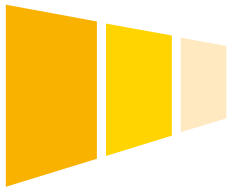
www.pcprsieradz.pl

– Udział w projekcie był dla mnie jak zastrzyk dodatkowej energii. Pokazał, że można spełniać swoje marzenia. Dlatego, jeśli ktoś się zastanawia, czy warto, odpowiadam, że jak najbardziej! – mówi Kamila Chrzan.

TERAZ ALBO NIGDY!

Czasy się zmieniły. Nie pracujemy już przez całe życie w jednym zawodzie czy zakładzie pracy. Niektórzy zaczynają pracę w korporacji, później zostają freelancerami, potem przechodzą do małego przedsiębiorstwa albo pracują np. w fundacji. Kamila Chrzan z Łodzi, dzięki wsparciu z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, także zdobyła nowy zawód – ślubnej stylistki.

Ruszyć z miejsca

Już w czasach szkoły średniej Kamila wiedziała, że swoją zawodową przyszłość chce związać z modą i wizażem. Dlatego też postanowiła zdobywać kwalifikacje w tym kierunku. Ukończyła stosowne szkolenia i kursy.
– Po szkole pracowałam jako wizażystka w Warszawie, prowadziłam też butik odzieżowy. Wiedziałam, że podążam we właściwym kierunku, choć czułam, że to jeszcze nie było to, czym chciałam się tak naprawdę zajmować. W międzyczasie straciłam pracę. Kiedy natrafiłam w internecie na ogłoszenie o rekrutacji do projektu „Dla nas przeŁOM” pomyślałam, że to może być moja szansa – opowiada.

Pani Kamila pozytywnie przeszła proces rekrutacji. Po zakwalifikowaniu do projektu skorzystała z profesjonalnego doradztwa zawodowego. Te zajęcia pozwoliły jej odnaleźć właściwą ścieżkę rozwoju. Warsztaty kompetencji społecznych z kolei podniosły samoocenę i motywację do działania. Najważniejszym elementem było jednak szkolenie zawodowe, dzięki któremu młoda łodzianka zdobyła umiejętności w zawodzie ślubnej stylistki. W trakcie kursu nauczyła się oceniać sylwetki, dobierać odpowiednie kroje sukni i dodatki ślubne.

Po zakończeniu szkolenia odbyła staż w łódzkim salonie sukien ślubnych „Bellamy”, specjalizującym się w szyciu na miarę, sprzedaży sukni i dodatków.
– Uczyłam się, jak dbać o salon, jak pobierać miary, jak rozmawiać z klientkami, na co zwracać uwagę przy dobieraniu wymarzonej sukni ślubnej. Pilnowałam zamówień, uczyłam się też marketingu i zarządzania. W trakcie półrocznego stażu nauczyłam się naprawdę dużo. Jednym słowem znalazłam pracę marzeń. Choć skończyłam już staż, nadal pracuję w salonie, z czego bardzo się cieszę – opowiada z uśmiechem Kamila

Chrzan. – Z perspektywy czasu mogę powiedzieć, że udział w projekcie był dla mnie osobistym i zawodowym przełomem. Te kilka miesięcy utwierdziły mnie w zawodowych wyborach i sprawiły, że znalazłam satysfakcjonującą pracę. Jestem wdzięczna moim pracodawcom, że dali mi szansę i pozwolili poznawać tajniki zawodu. Dziś czuję, że jestem we właściwym miejscu – dodaje.

Sprostować wyzwaniom

Kamila była jedną z uczestniczek projektu „Dla nas przeŁOM” realizowanego przez Fundację Inkubator. Przedsięwzięcie rozpoczęło się w sierpniu ubiegłego roku. Potrwa do końca 2018 r. Adresowane jest do pięćdziesięciu osób, w tym bezrobotnych, dla których określono trzeci profil pomocy, uczących się lub mieszkających w obrębie Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (miasto Łódź i powiaty: brzeziński, łódzki-wschodni, pabianicki, zgierski), zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

– Nasza fundacja od lat zajmuje się realizacją projektów wspierających bezrobotnych na rynku pracy. Przygotowaliśmy więc kolejne przedsięwzięcie, które miało nie tylko pomóc osobom pozostającym bez pracy, ale też przyczynić się do złagodzenia skutków szczególnie dotkliwego zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego wśród osób nim dotkniętych – mówi Anna Kaczmarek, koordynatorka projektu.
– Zainteresowanie przedsięwzięciem było bardzo duże, co świadczy o tym, że dobrze zdiagnozowaliśmy potrzeby – dodaje.

W ramach przedsięwzięcia dla każdego uczestnika opracowano Indywidualną Ścieżkę Reintegracji Społeczno-Zawodowej, która zawierała cele, plan działania, formy wsparcia. Realizatorzy przygotowali także możliwość skorzystania ze wsparcia psychologicznego, pośrednictwa pracy i warsztatów

kompetencji społecznych. Najcenniejszą formą pomocy były szkolenia, kursy i egzaminy zawodowe dostosowane do predyspozycji uczestników i zapotrzebowania rynku pracy, a także płatne, sześciomiesięczne staże.

– Wszyscy uczestnicy przeszli już założoną w projekcie ścieżkę wsparcia. Obecnie 49 osób odbywa staż lub pracuje w oparciu o umowę. Mamy nadzieję, że trwale udało nam się zmienić postawę osób biorących udział w przedsięwzięciu, przełamać bariery, zwiększyć motywację i zachęcić do aktywnego poruszania się po rynku pracy, czego efektem będzie podjęcie pracy na stałe. Po zakończeniu wsparcia nie zostawiamy naszych uczestników samych sobie. Nadal mogą liczyć na pomoc psychologa czy pośrednika pracy – podkreśla Anna Kaczmarek. Jak przyznaje Kamila Chrzan, udział w projekcie to szansa przede wszystkim dla tych, którzy chcą coś zmienić w swoim życiu.

– Wystarczy trochę chęci i samozaparcia, aby odmienić los. Takie przedsięwzięcia otwierają drzwi na nowe możliwości, których często nie dostrzegamy – podsumowuje.

Projekt:
Dla nas przeŁOM

Realizator:
Fundacja Inkubator

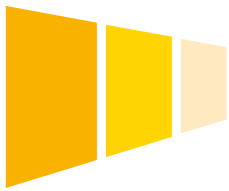
www.dlanasprzelom.inkubator.org.pl

– Uczestnikom projektu dajemy możliwość zmiany swojego dotychczasowego życia i aktywizacji zawodowej. Duże zainteresowanie przedsięwzięciem dowodzi, że nasz pomysł był strzałem w dziesiątkę – mówi Katarzyna Polanowska.

TYLE MOŻLIWOŚCI

Dziś coraz rzadziej spotykamy tradycyjny model rodziny, w którym on pracuje na utrzymanie, a ona zajmuje się dziećmi, całe dnie spędzając w domu. Współczesne kobiety nie chcą rezygnować z własnego rozwoju zawodowego. Aby pomóc im w realizacji planów, tworzone są projekty z wykorzystaniem funduszy unijnych. Na jeden z nich trafiła Ewelina Felczerek, która dziś realizuje się jako sprzedawca.

Nowy start

Macierzyństwo to jeden z najpiękniejszych momentów w życiu rodziców. Obserwowanie jak dziecko rośnie, rozwija się i poznaje świat to niezapomniane chwile. Konieczność opieki nad małym dzieckiem często wyklucza jednak młode mamy z możliwości rozwoju zawodowego. Tymczasem najlepszą drogą do samorealizacji jest zachowanie równowagi pomiędzy pracą, rodziną a pasją. Dlatego wiele mam, po urlopie wychowawczym chce wrócić do pracy. Natrafiają jednak na sporo przeszkód. Z pomocą ruszają unijne przedsięwzięcia.

Shukając własnej ścieżki

Ewelina Felczerek z Sieradza po ukończeniu gimnazjum skierowała swoje kroki do szkoły zawodowej, gdzie zdobyła fach – została cukiernikiem. W tym samym czasie założyła rodzinę, a później urodziła dzieci.

– Przez kilka lat realizowałam się w roli matki i żony. Mąż zapewniał nam utrzymanie. W pewnym momencie, kiedy dzieci podrosły, dotarło do mnie, że nie chcę całego życia spędzić w domu. Niestety, od zdobycia zawodu minęło już kilka lat i moje kwalifikacje nieco się przedawniły. Szukałam sposobu jak wybrnąć z tej sytuacji. Trafiłam na projekt „Nowy start” – mówi Ewelina Felczerek.

Udział w unijnym przedsięwzięciu umożliwił pani Ewelinie zdobycie nowych kompetencji. Przeszła kurs sprzedawcy i szkolenie komputerowe. Zdobyła też prawo jazdy.

– Zawsze dobrze czułam się w kontaktach z ludźmi i wiedziałam, że to dobra droga, jeśli chodzi o moją ścieżkę zawodową. Kurs sprzedawcy potężny był z obsługą klienta i kasy fiskalnej. Zdobyłam umiejętności, dzięki którym mogę realizować się w tym zawodzie – mówi Ewelina Felczerek.

Obecnie odbywa staż w sklepie spożywczym w Sieradzu. Zajmuje się obsługą klienta, przyjmowaniem i układaniem towaru i sprawdzaniem dat przydatności. Staż potrwa trzy miesiące. A potem?

– Mam nadzieję, że uda mi się zatrzymać tutaj na dłużej i podjąć pracę na stałą umowę. To zajęcie bardzo mi odpowiada, mam stały kontakt z ludźmi i wreszcie zarabiam pieniądze. Jestem przekonana, że gdyby nie unijny projekt, moja droga byłaby o wiele trudniejsza – zapewnia.

Determinacja jest kluczowa

Projekt „Nowy Start” realizowany przez Stowarzyszenie Rozwoju Przyszłości Progress w partnerstwie z TSL Consulting Dariusz Chudzik i MOPS w Sieradzu, przewidziany był dla 100 osób, jednak ze względu na duże zainteresowanie, stworzono jeszcze 10 dodatkowych miejsc. Głównym celem było podniesienie kompetencji zawodowych i poziomu aktywności społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (m.in. osób, których kwalifikacje się zdezaktualizowały, bezrobotnych, osób z niepełnościami).

– Projekt zakładał szerokie spektrum działań dopasowanych do potrzeb konkretnego uczestnika i jego dyspozycji zawodowych. Dla każdego opracowywany został indywidualny plan działania z dopasowanym kursem, który prowadził do uzyskania kwalifikacji lub nabycia kompetencji potwierdzonych odpowiednim dokumentem. Opcji wsparcia było więc mnóstwo, a bardzo wiele zależało od samych uczestników: ich determinacji i chęci do wprowadzenia zmian w swoim dotychczasowym życiu – mówi Katarzyna Polanowska, koordynator projektu. W ramach przedsięwzięcia istniała możliwość udziału w kursach: sprzedawcy z obsługą kas fiskalnych,

kierowcy samochodu ciężarowego z ADR, opiekuna osoby starszej, magazyniera z obsługą wózków widłowych. Dodatkowo przygotowano szkolenia gastronomiczne oraz kursy na prawo jazdy kat. B. Następnie każdy uczestnik kierowany był na staż zawodowy trwający od 3 do 6 miesięcy.

– Dzięki realizacji projektu już teraz 25 osób podjęło pracę, co jest dużym sukcesem, zwłaszcza w grupie, do której skierowane były nasze działania. Co poza wskaźnikami daje nam satysfakcję? To, że często słyszymy od naszych uczestników, że znów uwierzyli w siebie, a po długim okresie bierności zawodowej udało im się wrócić na właściwe tory i rozpocząć nowy etap życia – mówi Katarzyna Polanowska.

Sukces pierwszej edycji sprawił, że zaczęto przygotowania do realizacji kolejnej. Nowy projekt przewidziany jest dla 100 osób. Działania rozpoczną się w styczniu 2019 roku. Rekrutacja trwa. Zgłaszać się można pod numerem telefonu 608 809 711, 43 827 45 66 lub w biurze projektu zlokalizowanym przy ulicy Broniewskiego 19c w Sieradzu.

Projekt:
Nowy Start

Realizator:

Stowarzyszenie Rozwoju Przyszłości Progress w partnerstwie z TSL Consulting Dariusz Chudzik i MOPS w Sieradzu

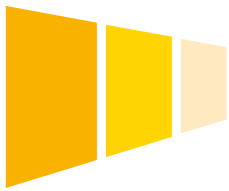
www.mops.sieradz.eu

– Część produktów, która powstanie dzięki realizacji projektu, posiada innowacyjność udokumentowaną w skali całego świata. W ten sposób pokazujemy jakim kierunku chcemy się rozwijać – mówi Jerzy Klimczak.

ODKRYWANIE – SPOSÓB NA BIZNES

Mówisz: innowacje. Myślisz: badania, nowoczesne technologie i... zysk. Czy ta teoria ma potwierdzenie w rzeczywistości? Jak najbardziej. Dowodów nie trzeba szukać daleko. Wystarczy udać się do Wieruszowa, gdzie właśnie otwarto nową siedzibę firmy Madonis, która nie żałuje środków na badania i rozwój.

Wybić się z szarości

Przeciętnie – tak jednym słowem można opisać poziom innowacyjności w Polsce. Dowodem są rankingi: Global Innovation Index: 38. miejsce na 127 krajów, Bloomberg Innovation Index: 21. pozycja na 80 państw. Nie jest źle, ale może być lepiej. Zwłaszcza, że przed nami plasują się takie kraje jak Malezja czy Bułgaria. Ocena Polski wynika z kilku czynników. Ciągłe zbyt mało środowisk angażuje się w prace badawczo-rozwojowe, wydajność pracy w przeliczeniu na pracownika jest słaba, a wydatki na badania... nadal pozostawiają wiele do życzenia. Są jednak przedsiębiorstwa, które z „otwartą przytubicą” kroczą drogą innowacyjności. Należy do nich firma Madonis z Wieruszowa.

Spółka powstała pod koniec 2015 roku, bardzo szybko zdobywając mocną pozycję na rynku detergentów do mycia i pielęgnacji domu. W ofercie firmy znajdują się m.in. uniwersalne środki myjąco-pielęgnujące do podłóg i innych powierzchni czy balsamy nabtyszczające i czyszczące do kuchni i łazienki.

– Nasze produkty odpowiadają nawet najbardziej wygórowanym oczekiwaniom klientów i są ekologiczne oraz przyjazne środowisku. Proces produkcyjny jest kompleksowy i obejmuje wszystkie etapy, począwszy od stworzenia koncepcji i przygotowania receptury po samo wyprodukowanie – mówi Jerzy Klimczak, prezes Madonis.

Firma od początku postawiła sobie dwa cele strategiczne. Pierwszym było nawiązanie współpracy z najbardziej renomowanymi ośrodkami badawczymi w Polsce. Dziś działają wspólnie m.in. z Instytutem Chemii Przemysłowej im. Ignacego Mościckiego w Warszawie, Instytutem Nowych Syntezy Chemicznych w Puławach czy Instytutem Chemii Nieorganicznej

w Gliwicach. Drugim celem było zbudowanie własnego, zaawansowanego technologicznie zaplecza badawczo-rozwojowego.

– Madonis to zespół, dla którego tworzenie innowacyjnych rozwiązań i odkrywanie nowych dróg jest nie tylko wyzwaniem, ale również sposobem na życie, pasją. Dlatego stale inwestujemy w najnowsze rozwiązania technologiczne, aby nasza produkcja była jeszcze bardziej zaawansowana – przekonuje Jerzy Klimczak.

Jak korzystać, to w pełni

Madonis może być też przykładem tego, jak skutecznie aplikować o unijne środki. Obecnie, przedsiębiorstwo jest w trakcie realizacji trzech projektów. Wszystkie przedsięwzięcia powiązane są funkcjonalnie i uzupełniają się wzajemnie. W ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, powstanie super nowoczesne Centrum Badań i Rozwoju. Spółka korzysta także z bonów na innowacje dla MŚP, w ramach których wspólnie z instytucjami badawczymi opracowywane są innowacyjne rozwiązania w zakresie wyrobów kosmetycznych i suplementów diety.

We współpracy z łódzkim Centrum Obsługi Przedsiębiorcy, realizowany jest projekt „Wprowadzenie na rynek nowych w skali świata preparatów z zakresu chemii gospodarczej, będących wynikiem prac B+R, poprzez wdrożenie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w firmie Madonis”.

– W ramach projektu zakupiliśmy nowoczesne urządzenia procesowe i konfekcjonujące, które są najnowocześniejszymi w Polsce. Dwie linie produkcyjne obsługiwane są przez roboty, co sprawia, że nasze rozwiązania są w tej chwili unikatowe na skalę światową – zapewnia Jerzy Klimczak. – W tym momencie trwa ich montaż

i instalacja w otwartym 21 września nowym zakładzie w Wieruszowie. To wszystko pozwoli nam w niedalekiej przyszłości znacznie uatrakcyjnić ofertę produktów, ale także otworzy nowe perspektywy sprzedaży dla klientów dotąd nieobsługiwanych: centrów ogrodniczych czy marketów budowlanych – dodaje.

Realizacja projektu przyczyniła się także do stworzenia nowych miejsc pracy. Zatrudniono 12 osób, m.in.: operatora maszyn, brygadzystę, specjalistę ds. badań i rozwoju czy specjalistę ds. rozliczania produkcji.

– W tej chwili realizujemy trzy projekty z funduszy unijnych, ale już planujemy kolejne. Chcemy w najbliższych pięciu latach stać się rozpoznawalną marką m.in. na rynku chemii gospodarczej, kosmetyków czy suplementów diety zarówno w Polsce jak i za granicą. Cele, są ambitne, jednak zawsze takie sobie stawialiśmy i... odnosiliśmy sukcesy. Dobre praktyki należy kontynuować – mówi Jerzy Klimczak.

Projekt:

Wprowadzenie na rynek nowych w skali świata preparatów z zakresu chemii gospodarczej, będących wynikiem prac B+R, poprzez wdrożenie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w firmie Madonis

Realizator:

Madonis

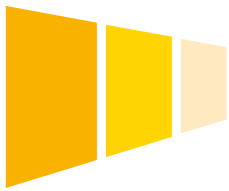
www.madonis.pl

– Zależy nam na szybkim i wczesnym wykrywaniu jednej z najgroźniejszych chorób nowotworowych w Polsce, ale i upowszechnianiu dobrych nawyków z zakresu profilaktyki zdrowia – mówi Anna Chmielewska, koordynatorka projektu.

TY TEŻ DBAJ O SWOJE ZDROWIE

Cichy zabójca. Co roku w Polsce z jego powodu umiera ponad 10 tysięcy osób. Rak jelita grubego jest jednym z najczęściej występujących, ale niestety nadal zbyt późno wykrywanych nowotworów. Wczesnie zdiagnozowany jest całkowicie uleczalny. Badania przesiewowe są najlepszym sposobem wykrycia choroby. Do końca roku w Łódzkim mieszkańcy korzystać mogą z programu profilaktycznego w zakresie wykrywania tego groźnego schorzenia.

Profilaktyka przede wszystkim

Nowotwór jelita grubego to druga w kolejności przyczyna zgonów nowotworowych w Polsce. Choroba częściej dotyka mężczyzn, wśród których znacznie wyższy jest też współczynnik umieralności na nią. Statystyki wskazują, że rak jelita grubego występuje częściej u mieszkańców miast niż wsi. Ryzyko związane z zachorowaniem wzrasta również wraz z wiekiem – najczęściej występuje u osób po 50. roku życia. Ponadto osoby, które wiedzą o przypadku wystąpienia choroby w rodzinie, powinny być wyjątkowo ostrożne i pamiętać o regularnym badaniu – w tym przypadku kolonoskopia co dziesięć lat jest konieczna. Wśród czynników ryzyka, eksperci wymieniają też złą dietę, spożywanie alkoholu, palenie papierosów oraz brak ruchu. – Rak jelita grubego to bardzo groźna choroba, ponieważ we wczesnej fazie nie daje żadnych, wyraźnych objawów. Kiedy zaczynają się pojawiać, a są nimi m.in. zmiana rytmu wypróżnień, obecność krwi w stolcu lub nagła utrata wagi, to najprawdopodobniej choroba jest już w fazie zaawansowanej. Wówczas jej wyleczalność spada i wynosi od 30 do 60%. Dlatego tak ważne jest prowadzenie programów profilaktycznych, które przyczyniają się do tego, że rak jelita grubego wykrywany jest we wczesnej fazie – mówi Anna Chmielewska, koordynatorka projektu. – Realizując program badań przesiewowych w województwie łódzkim, nie tylko zapraszamy mieszkańców z grupy ryzyka do badania, ale też uświadamiamy, że choroba wykryta we wczesnym stadium daje szansę na całkowite wyleczenie – dodaje.

Bezbolesne badanie

Program „Dbam o zdrowie” skierowany jest do mieszkańców Łodzi oraz okolicznych powiatów: zgierskiego,

pabianickiego, łódzkiego wschodniego, brzezińskiego, łowickiego i rawskiego. Docelowo weźmie w nim udział 2,6 tys. mieszkańców (2 tys. w ramach systemu zaproszeń i 600 bez zaproszeń).

– Większość uczestników to osoby powyżej 50. roku życia oraz te, które nie ukończyły jeszcze 65 lat. To one w pierwszej kolejności powinny poddać się badaniu, zwłaszcza, jeśli nie mają żadnych objawów klinicznych. Zaproszenie kierujemy także do młodszych osób (od 40. roku życia), jeżeli posiadają krewnego pierwszego stopnia (rodzice, rodzeństwo, dzieci), u którego rozpoznano raka jelita grubego. Badania wykonujemy także u osób bardzo młodych (od 25. roku życia), które posiadają dokumentację, że pochodzą z rodziny, u której członków wystąpił zespół Lyncha (dziedziczny rak jelita grubego) – wyjaśnia Beata Ziółkowska, kierownik ds. marketingu łódzkich Przychodni Salve.

Zakwalifikowani do programu mogą bezpłatnie skorzystać z kolonoskopii przeprowadzonej w znieczuleniu. Jest to bezbolesna i najdokładniejsza metoda wykrywania zmian nowotworowych. Ponadto w jej trakcie usuwa się wszystkie polipy (po 50. roku życia posiada je niemal 30% społeczeństwa), które mogą rozwinąć się w nowotwór. Warto też pamiętać, że badanie zabezpiecza przed zachorowaniem na raka jelita grubego na długi czas – nawet do dziesięciu lat. Pacjentom przysługuje też zwrot kosztów dojazdu.

– W przypadku nowotworu jelita grubego badanie kolonoskopowe jest najlepszym działaniem profilaktycznym. Dostarcza nie tylko pełnego obrazu stanu jelit, ale poprzez możliwość usunięcia istniejących polipów, zapobiega rozwojowi choroby – podkreśla Anna Chmielewska. – Realizując projekt chcemy zwiększać świadomość w zakresie profilaktyki nowotworowej

wśród mieszkańców naszego województwa, zwłaszcza w kontekście przeciwdziałania powstawaniu choroby: utrzymywania prawidłowej wagi, zwiększenia aktywności fizycznej, wprowadzenia zdrowych nawyków żywieniowych i regularnego wykonywania badań.

Program realizowany jest od stycznia 2017 r. Potrwa do końca grudnia br. Cały czas można się zgłaszać. – Badanie może być odbierane jako wstydliwe i niekomfortowe, jednak warto pokonać swoje uprzedzenia, bo w tym przypadku liczy się nasze zdrowie i życie. Polacy nie mają, niestety, dobrego nawyku wykonywania badań kontrolnych. Wielu z nas przyjmuje postawę „wolę nie wiedzieć”. To błąd. Rezygnacja z badań pod wpływem strachu i złudnej niewiedzy, nigdy nie będzie dobrym rozwiązaniem – tam, gdzie stawką jest długość życia. Warto przełamać strach i poddać się badaniu – podkreśla Beata Ziółkowska.

Zainteresowani programem powinni zapoznać się z regulaminem, dostępnym na salve.pl lub zgłosić do jednego z punktów wykonywania badań w Łodzi (ul. Szparagowa 10, Rzgowska 50 A, ul. Ks. Wujaka 5, ul. A. Struga 3).

Projekt:

„Dbam o zdrowie”. Program badań przesiewowych w kierunku wykrycia nowotworu jelita grubego

Realizator:

Salve. Przychodnie

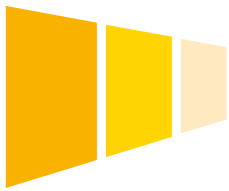
www.salve.pl

– Organizowane w ramach projektu spotkania z psychologiem i doradcą zawodowym pozwalają uczestnikom uwierzyć we własne siły i możliwości oraz motywują ich do działania – przekonuje Róża Karasińska.

GDY POMOC DOCIERA NA CZAS

Wykluczenie społeczne jest poważnym problemem. Zagraża co czwartemu mieszkańcowi Starego Kontynentu. To sytuacja, na której tracimy wszyscy. Ci, których dotyka, wiedzą gorsze życie. Pozostali, nie wykorzystując potencjału tak licznie reprezentowanej grupy, również tracą. W Łódzkiem z pomocą mieszkańcom znajdującym się na marginesie życia zawodowego i społecznego przychodzą projekty realizowane przy wsparciu Funduszy Europejskich.

W szczególnej sytuacji

Termin „wykluczenie społeczne” wykorzystywany jest dziś wszędzie tam, gdzie nawiązuje się do nierówności, ubóstwa, dyskryminacji czy też korelacji tych zjawisk. W województwie łódzkim od kilku lat obserwowane są niekorzystne trendy depopulacyjne (z roku na rok zmniejsza się liczba mieszkańców regionu). Problemem jest też długotrwałe bezrobocie. Te zjawiska niewątpliwie przyczyniają się do wykluczenia społecznego, dlatego tak ważne jest podjęcie skutecznych działań niwelujących społeczno-zawodowe skutki pozostawiania na marginesie życia społeczno-zawodowego. W regionie nie brakuje projektów realizowanych przy wsparciu RPO WŁ 2014-2020, które pomagają mieszkańcom wyjść na prostą. Jednym z nich jest „Powrót do aktywnego życia – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców województwa łódzkiego”, realizowany jest przez Zakład Doskonalenia Zawodowego w Warszawie – Centrum Kształcenia w Kutnie. Przedsięwzięcie ruszyło w lipcu br. Aktualnie trwa rekrutacja. – Okazuje się, że w dobie internetu i komputeryzacji, nadal dla wielu osób przygotowanie dokumentów aplikacyjnych czy poszukiwanie ofert za pomocą internetu jest sporym wyzwaniem. Niskie wykształcenie, brak kwalifikacji i doświadczenia zawodowego zniechęca do podejmowania inicjatyw zawodowych. Stąd też pomysł, aby przygotować projekt, który kompleksowo przygotuje uczestników do dzisiejszych realiów rynku pracy – mówi Róża Karasińska, dyrektor Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Warszawie - Centrum Kształcenia w Kutnie.

Pierwszy krok, milowy krok

– Do udziału w projekcie zachęcamy mieszkańców regionu w wieku 18-64 lat, dla których określony został tzw. trzeci profil pomocy w powiatowych urzędach pracy. Szczególnie zależy nam

na osobach zmagających się ze skutkami wykluczenia społecznego. Możemy przyjąć 80 osób – mówi Róża Karasińska. Mieszkańcy, którzy zakwalifikują się do projektu, skorzystają w pierwszej kolejności z porad psychologa i doradcy zawodowego. Dodatkowo będą mieli możliwość uczestniczenia w zajęciach z poradnictwa prawnego, rodzinnego i obywatelskiego. W podnoszeniu własnej samooceny dużą rolę odegrają warsztaty interpersonalne, na których uczestnicy dowiedzą się m.in. jak efektywnie zaprezentować się na rozmowie kwalifikacyjnej. Nie zabraknie też działań edukacyjnych. Zgodnie ze zdiagnozowanymi wcześniej potrzebami zorganizowany zostanie kurs komputerowy, który zakończy się zdobyciem certyfikatu. W jego trakcie uczestnicy poznają podstawy pracy z komputerem, poruszania się w sieci, nauczą się też obsługi programów najczęściej wykorzystywanych w zawodowej praktyce. Najważniejszym elementem projektu będą szkolenia zawodowe, które dobrze zostaną indywidualnie do poszczególnych uczestników oraz będą zgodne z potrzebami lokalnego rynku pracy. Po ich zakończeniu, realizatorzy planują zorganizować trzymiesięczne staże oraz zajęcia z pośrednictwa pracy. – Realizując projekt, chcemy dać najbardziej potrzebującym mieszkańcom szansę powrotu do aktywnego życia. Wiemy, że zapotrzebowanie na tego typu przedsięwzięcia jest spore. Od ośmiu lat współpracujemy z gminnymi i miejskimi Ośrodkami Pomocy Społecznej i widzimy, że sporo osób chciałoby zmienić swój los – wyjaśnia Róża Karasińska. – Często trafiają do nas ludzie z zaniżonym poczuciem własnej wartości, bez zainteresowań, bez planów na przyszłość. Nie wiedzą, czym chcą się zajmować. Jednak przy odpowiednim wsparciu zmieniają swoje podejście do życia. Największą radością jest dla nas obserwowanie, jak nasi podopieczni rozwijają się – dodaje z uśmiechem. Doskonale byłoby to widać chociażby przy

realizacji projektu „Program aktywizacji społeczno-zawodowej niepracujących mieszkańców powiatów kutnowskiego i łęczyckiego”. Wsparcie w ramach przedsięwzięcia skierowane było do trzydziestu osób biernych zawodowo, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

– Każdy uczestnik miał zapewnione wsparcie pracownika socjalnego oraz coacha. Mógł korzystać również z pomocy doradcy zawodowego i indywidualnego mentoringu. Najcenniejsze były rzecz jasna szkolenia zawodowe: operator wózka jezdniowego, opiekun osoby starszej i sprzedawca. Blisko jedna trzecia uczestników po zakończeniu projektu pracuje w nowo wyuczonym zawodzie – mówi Róża Karasińska. – Od ośmiu lat realizujemy przedsięwzięcia, kierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Są one bardzo potrzebne, bo rzeczywiście pomagają wielu osobom wyjść na prostą – dodaje.

Zainteresowani mogą zgłaszać się do biura projektu przy ul. Jagiełły 2 w Kutnie (od pon. do pt. w godz. 8-16) lub pod nr tel. 24 253 37 42 oraz e-mailowo: ckkutno@zdz.edu.pl. Projekt będzie realizowany do 31 stycznia 2020 r.

Projekt:

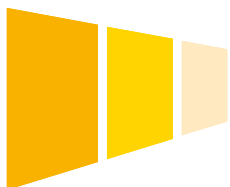
Powrót do aktywnego życia – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców województwa łódzkiego

Realizator:

Zakład Doskonalenia Zawodowego w Warszawie, Centrum Kształcenia w Kutnie

www.zdz-kutno.pl

WYGODA I BEZPIECZEŃSTWO

Aby wnioskowanie o unijne dotacje przebiegało sprawniej i było łatwiejsze dla wnioskodawców, stworzono narzędzie służące do wypełniania dokumentów drogą elektroniczną – Generator Wniosków o Dofinansowanie. Generator pomaga beneficjentom w procesie ubiegania się o Fundusze Europejskie.

Generator to duże ułatwienie dla wnioskodawców. Przyczynia się do zmniejszenia obciążeń administracyjnych i przyspiesza pracę, ale też gwarantuje bezpieczeństwo danych. Podczas wypełniania formularza, system zwraca uwagę na puste pola oraz wskazuje pomyłki techniczne. Atutem jest także niezależna funkcja zapisu danych, co w praktyce uniemożliwia ich utratę. Należy jednak pamiętać, że system nie poprawia błędów merytorycznych, popełnianych przez autora w treści wniosku.

Najtrudniejszy pierwszy krok

Procedura elektronicznego wypełniania wniosku nie jest trudna. Generator można znaleźć na stronie: www.wup-fundusze.lodzkie.pl. Aby złożyć wniosek o dofinansowanie należy utworzyć konto. Rejestrację należy rozpocząć od wypełnienia formularza logowania, w którym należy podać: login, adres e-mail, a następnie, imię, nazwisko, hasło oraz telefon kontaktowy:

Rejestracja!

Poniżej wpisz swoje dane oraz adres e-mail.

☐ Nie jestem robotem
reCAPTCHA
Prywatność - Warunki

☐ Zapoznałem się z Obowiązkiem informacyjnym

zarejestruj

Jeśli masz już konto, przejdź do strony logowania i zaloguj się do systemu.

zaloguj się

Witamy!

Jeśli masz już konto, zaloguj się podając swój adres e-mail oraz ustalone wcześniej hasło.

☐ Nie jestem robotem
reCAPTCHA
Prywatność - Warunki

[Nie pamiętasz hasła?](#)

zaloguj się

utwórz nowe konto

Wypełniając wniosek należy pamiętać, aby podczas rejestracji konta, podać aktualny adres e-mail. Zostanie na niego wysłana wiadomość wraz z instrukcją dokończenia rejestracji konta. Za pomocą adresu e-mailowego będzie można też odzyskać hasło do systemu. Po zalogowaniu do systemu zostanie wyświetlona Strona główna, na której znajdują się odnośniki do poszczególnych modułów systemu w postaci bocznego menu:

Menu

Moduł Beneficjent-Wnioski

- Wnioski wersja robocza
- Wnioski do poprawy
- Wnioski wysłane
- Moje konto

Moduł – ocena merytoryczna

- Rejestr recenzji
- Wynik rozmowy kwalifikacyjnej

Moduł Wiadomości

- Rejestr Wiadomości

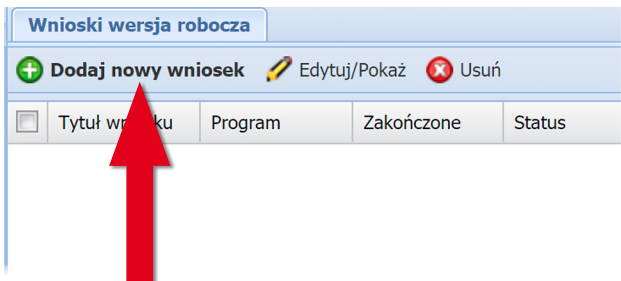
Moduł Umowy

- Rejestr Umowy

Jak wypełnić wniosek?

Po utworzeniu konta w systemie, można przystąpić do tworzenia wniosku. Należy go wypełnić zgodnie z instrukcją, która stanowi załącznik do regulaminu danego naboru/konkursu. Z menu bocznego należy wybrać moduł Wnioski wersja robocza. Następnie kliknąć przycisk Dodaj nowy wniosek.

Z wyświetlonej listy należy wybrać odpowiedni numer naboru i zaznaczyć go, potwierdzając przyciskiem Wybierz.

Dodawanie:

Nr naboru	Data rozpoczęcia	Data zakończenia	Alokacja	Waluta	Tryb naboru	Wybierz
RPLD.08.02.01-IP-01-10-001/18	2018-10-29 00:00	2018-11-12 14:00	20 129 313,00	PLN	Konkursowy	
RPLD.08.02.02-IP-01-10-001/18	2018-10-30 00:00	2018-11-13 14:00	4 792 694,00	PLN	Konkursowy	
RPLD.09.01.01-IP-01-10-001/18	2018-11-05 00:00	2018-11-19 14:00	6 250 500,00	PLN	Konkursowy	
RPLD.09.02.01-IP-01-10-001/18	2018-10-22 00:00	2018-11-05 14:00	4 167 000,00	PLN	Konkursowy	
RPLD.09.02.01-IP-01-10-005/18	2018-09-30 00:00	2018-10-15 14:00	13 586 719,00	PLN	Konkursowy	

Wybierz Zamknij

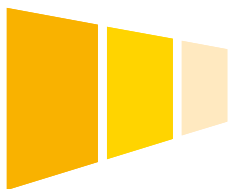
Po otwarciu formularza wniosku w bocznym menu znajdują się zakładki wniosku pogrupowane w Sekcje. Formularz wniosku (menu boczne) składa się z kilkunastu sekcji, które zostały podzielone na zakładki:

- I Informacje o projekcie** (podstawowe informacje)
- II Wnioskodawca** (beneficjent, osoby uprawnione, osoby do kontaktów, partnerzy)
- III Opis projektu** (cele projektu, wskaźniki horyzontalne, wskaźniki dot. efektywności, wskaźniki rezultatu, wskaźniki produktu, grupy docelowe, potrzeby, oczekiwania, bariery, ryzyko nieosiągnięcia założeń, krótki opis projektu, rekrutacja uczestników)
- IV Sposób realizacji** (zadania, trwałość rezultatów projektu, kwoty ryczałtowe, potencjał finansowy, potencjał kadrowy, potencjał techniczny, doświadczenie projektodawców i partnerów, sposób zarządzania projektem)
- V Budżet projektu**
- VI Szczegółowy budżet projektu** (koszty bezpośrednie, koszty pośrednie, wkład własny i pomoc publiczna, uzasadnienie kosztów, dochód, szczegółowy budżet projektu)
- VII Harmonogram**
- VIII Zgodność ze strategią ZIT** (cel strategiczny, projekty komplementarne) – w przypadku konkursów ZIT
- IX Oświadczenia**
- X Załączniki**

Dane należy wypełniać chronologicznie według kolejności zakładek (najpierw zakładki z sekcji I Informacje o projekcie, następnie zakładki z sekcji II Wnioskodawca itd.).

We wniosku o dofinansowanie występują pola obowiązkowe, których niewypełnienie uniemożliwi przesłanie wersji elektronicznej wniosku do Instytucji Ogłaszającej Konkurs (IOK) – oznaczone pogrubioną czcionką oraz pola nieobligatoryjne do wypełnienia – oznaczone zwykłą czcionką. Pola na szarym tle wskazują, że dane są automatycznie uzupełniane przez Generator. Pola opisowe we wniosku trzeba wypełniać, używając całych wyrazów albo ewentualnie skrótów powszechnie obowiązujących w języku polskim. W przypadku zakładek, w których dane są zapisywane w tabelach (np. koszty bezpośrednie, zadania) można ustawiać szerokości kolumn. Można również wybrać kolumny, które mają być wyświetlane w tabeli. W tym celu obok nazwy jakiegokolwiek kolumny trzeba nacisnąć przycisk a następnie na liście rozwijanej wybrać opcję: Kolumny i na liście odznaczyć checkboxy dla kolumn, które należy usunąć z widoku. Wysłanie wersji elektronicznej wniosku w generatorze jest jednoznaczne ze złożeniem wniosku w odpowiedzi na nabór/konkurs. Nie trzeba od razu składać wersji papierowej dokumentów do Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi. Wersję papierową wniosku podpisaną przez osobę/y uprawnioną/e do podejmowania decyzji wiążących w imieniu Wnioskodawcy oraz Partnerów trzeba złożyć, dopiero jeżeli projekt zostanie wybrany do dofinansowania. Składając wersję papierową wnioskodawca powinien pamiętać, aby ta wersja miała taką samą sumę kontrolną co wersja elektroniczna wniosku zatwierdzona do dofinansowania. Suma kontrolna jest widoczna na każdej stronie wydruku PDF, a w wersji elektronicznej wyświetla się po prawej stronie u dołu okna tworzenia wniosku. Aby przesłać wersję elektroniczną formularza do IOK, należy kliknąć przycisk Prześlij wniosek do instytucji. Po jej przesłaniu wniosek jest zablokowany do edycji i dostępny jedynie do poglądu w menu bocznym Wnioski wysłane. Przed wysłaniem wniosku, wydruk możliwy jest tylko w trybie edycji po naciśnięciu przycisku Utwórz PDF. Jeżeli wniosek nie został pozytywnie zwalidowany (tzn. system wyświetlił listę błędów w oknie walidacji) będzie posiadał oznaczenie Wydruk próbny. Informacja taka będzie się pojawiać na wydruku formularza wniosku do czasu pozytywnego przejścia walidacji. Wydruk posiadający takie oznaczenie nie może zostać złożony do Instytucji. W niektórych zakładkach wniosku dane są zapisywane w formie tabelarycznej (np. w zakładce Zadania) i po zapisaniu rekordu w tabeli może być niewidoczna treść w polach tekstowych, wówczas dla upewnienia się czy dobrze wypełniłeś/aś pola skorzystaj z podglądu wydruku. Wnioskodawca może usunąć wniosek, którego wersja elektroniczna nie została przesłana do IOK. Dotyczy to dokumentów znajdujących się w module Wnioski wersja robocza. W celu usunięcia wniosku trzeba nacisnąć przycisk Usuń i po dodatkowym potwierdzeniu przyciskiem wniosek zostanie skasowany z systemu.

DANE OSOBOWE W PROJEKTACH UNIJNYCH

Emocje związane z wdrożeniem Rozporządzenia Ogólnego o Ochronie Danych Osobowych (RODO) powoli opadają. Pojawiają się codzienne obowiązki każdego administratora ochrony danych, które musi wypełnić, aby sprostać nowym wytycznym. O czym trzeba pamiętać, aby żyć zgodnie z przepisami RODO?

Dane na wagę złota

Ochrona danych osobowych jest jedną z ważniejszych zasad, o której trzeba pamiętać podczas realizacji projektów unijnych. Przepisów dotyczących przetwarzania danych należy przestrzegać zarówno na etapie aplikowania o wsparcie, jak również przy rozliczaniu dotacji. Czym w ogóle są dane osobowe? To wszystkie informacje, które dotyczą zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby. Jej tożsamość określamy na przykład na podstawie numeru PESEL, NIP czy też unikalnych cech fizycznych, fizjologicznych lub kulturowych. Danymi osobowymi mogą być pojedyncze informacje, pozwalające odnieść się do konkretnej osoby (np. nazwisko). Jednakże w większości przypadków jedna informacja nie będzie uważana za pełne dane – jest ona bowiem zbyt ogólna. Dopiero zestawienie jej z dodatkowymi danymi (np. numer projektu) pozwoli na dokładną identyfikację konkretnej osoby.

W październiku 2017 roku na łamach naszego folderu pisaaliśmy, że dane osobowe występują również w projektach realizowanych w ramach RPO WŁ 2014-2020. Są nimi przede wszystkim informacje o uczestnikach, partnerach i personalu projektu. Danymi osobowymi są także informacje dotyczące uczestników spotkań informacyjnych organizowanych przez beneficjenta.

Administrator i inspektor

Administratorem danych przetwarzanych w ramach regionalnych programów operacyjnych jest Zarząd Województwa. To on decyduje o tym, jakie dane można zbierać oraz określa cele i sposoby ich przetwarzania. Administrator może zlecić przetwarzanie danych innym podmiotom. Warto podkreślić, że beneficjenci RPO WŁ przetwarzają dane na zlecenie tzn. wykonują jedynie czynności wyraźnie wskazane w tzw. umowie powierzenia (umowa o dofinansowanie).

Unijne rozporządzenie z maja br. wprowadza również instytucję inspektora danych osobowych. To osoba powołana przez administratora do pomocy przy przestrzeganiu nowych przepisów. Inspektor danych osobowych zajmuje się nie tylko ochroną danych, ale też kontaktem z osobami, których dane są przetwarzane. To z nim kontaktujemy się chcąc poprawić nasze dane lub cofnąć zgodę na ich wykorzystanie. Inspektor zobowiązany jest do informowania podmiotu przetwarzającego dane o jego obowiązkach i monitorowania ich przestrzegania. IOD zajmuje się również organizacją i prowadzeniem szkoleń z zakresu pozyskiwania

i ochrony danych osobowych. Warto podkreślić, że inspektor nie ponosi odpowiedzialności za niezgodność z RODO. Obowiązek ten spoczywa na administratorze lub podmiocie przetwarzającym.

Obowiązek powołania IOD dotyczy podmiotów, których działalność polega na operacjach regularnego przetwarzania i systematycznego monitorowania osób, których te dane dotyczą. W jaki sposób można skontaktować się z IOD? Każda instytucja przetwarzająca dane osobowe – w tym również beneficjenci, którzy realizują projekty i mają powołanych inspektorów danych osobowych – powinni podawać kontakt do swojego inspektora lub innej osoby, która odpowiada za zgodność przetwarzania danych osobowych z RODO. Taka praktyka ułatwia dostęp do informacji i zasad w zakresie ochrony przetwarzania danych osobowych.

Upoważnienie na przetwarzanie

W ramach RPO WŁ 2014-2020 dane osobowe przetwarzane są przez kierowników (koordynatorów) projektów lub pracowników organizacji (instytucji), która otrzymała dofinansowanie. Osoby te muszą posiadać upoważnienia do przetwarzania danych osobowych. RODO nie definiuje jednak w jakiej formie takie upoważnienie ma zostać wydane. Każdy podmiot może zatem przyjąć inny sposób upoważnienia. W projektach realizowanych w ramach RPO WŁ 2014-2020 wzór upoważnienia jest jednym z niezbędnych załączników do umowy o dofinansowanie projektu. Pamiętajmy również, że dla każdego z projektów, który jest realizowany przez beneficjenta, upoważnienie powinno zostać wydane indywidualnie.

Po co i na jak długo

Zgodnie z założeniami RODO, dane osobowe muszą być przetwarzane w konkretnym celu. Co to oznacza? Przede wszystkim musimy bardzo dokładnie sprecyzować po co będziemy zbierać i przetwarzać konkretne dane. W ramach RPO WŁ 2014-2020 dane osobowe mogą być przetwarzane podczas aplikowania o wsparcie, realizacji projektu, ewaluacji i monitoringu, działań informacyjno-promocyjnych. Dane przetwarzane są również podczas przekazywania informacji na temat realizacji danego przedsięwzięcia do publicznej wiadomości. Warto również wiedzieć, że dane nie są przetwarzane ciągle. Proces ten może trwać wyłącznie przez pewien okres. I tak w ramach przedsięwzięć realizowanych w ramach RPO WŁ 2014-2020 dane przetwarzane są do czasu rozliczenia programu oraz

Ochrona danych osobowych jest jedną z zasad, o której trzeba pamiętać podczas realizacji projektów unijnych.

zakończenia procesu archiwizowania dokumentacji (zgodnie z ustawą o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach).

Obowiązek informacyjny

Realizatorzy projektów muszą spełnić także tzw. obowiązek informacyjny wobec osób, których dane dotyczą. RODO nie definiuje formy, w jakiej należy podawać takie informacje. Jednak obowiązek ten musi zostać zrealizowany skutecznie. Dobrym rozwiązaniem jest na przykład przygotowanie klauzuli zawierającej wszystkie niezbędne informacje. W RPO WŁ 2014-2020 obowiązek ten należy realizować za pomocą oświadczenia uczestnika projektu, którego wzór stanowi załącznik do umowy o dofinansowanie. Podpisane przez uczestników oświadczenia stanowią dokumentację projektu i należy przechowywać ją do czasu zakończenia przedsięwzięcia.

Rejestr czynności

Jednym z najważniejszych zadań beneficjentów wymaganych przez RODO jest prowadzenie rejestru czynności przetwarzania danych osobowych. Jest to dokument, który ma pokazywać w szczególności w jakich procesach są przetwarzane dane osobowe, w jakim celu, kogo dotyczą oraz jak są zabezpieczane.

Jakie informacje zawiera rejestr? Przede wszystkim nazwę i dane kontaktowe administratora danych, cel przetwarzania danych osobowych, opis kategorii osób, których dane dotyczą oraz zakres danych (wrażliwe lub zwykłe), kategorie odbiorców, którym dane zostały lub zostaną udostępnione, planowany termin usunięcia danych osobowych, ogólny opis zastosowanych zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych. To jednak nie wszystko. Konieczne jest także prowadzenie ewidencji osób upoważnionych do przetwarzania danych. Osoby te pisemnie zobowiązują się do zachowania w tajemnicy wszystkich informacji, do których mają dostęp.

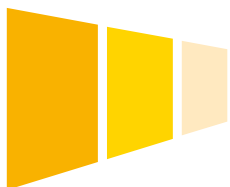
Naruszenie danych

Takiej sytuacji obawia się chyba każdy administrator danych. Zgodnie z zapisami w umowie o dofinansowaniu projektu, jeżeli beneficjent stwierdzi naruszenie w przetwarzaniu danych osobowych, zobowiązany jest zgłosić je, nie później jednak niż

w ciągu 24 godzin do Instytucji Pośredniczącej. Istnieją oczywiście wymagania co do tego, jak powinno wyglądać zawiadomienie. Głównym celem zawiadomienia jest uświadomienie osobom fizycznym, że ochrona ich danych została naruszona i poinformowanie ich o krokach, które powinny podjąć, by zabezpieczyć się przed negatywnymi skutkami. Administrator powinien wybrać metodę kontaktu, która zmaksymalizuje szanse właściwego zawiadomienia. Przede wszystkim powinno ono zostać napisane prostym i jasnym językiem oraz zawierać opis charakteru naruszenia i jego konsekwencje. Ponadto powinno zawierać opis środków zastosowanych lub proponowanych w celu zaradzenia naruszeniom ochrony danych. Istnieją jednak wyjątki od tych przepisów i w pewnych sytuacjach nie ma obowiązku wysyłania zawiadomienia. Pierwszą z nich jest sytuacja, w której administrator wdrożył odpowiednie techniczne i organizacyjne środki ochrony i zostały one zastosowane do danych osobowych, których dotyczy naruszenie. Mowa tu na przykład o szyfrowaniu, które sprawia, że zmieniana jest zawartość plików bądź wiadomości w taki sposób, że ich treść jest bezużyteczna dla osoby trzeciej. Może to być także pseudonimizacja, czyli użycie liczby zamiast imienia i nazwiska rzeczywistej osoby.

Obowiązek zawiadomienia nie zachodzi również, gdy administrator zastosował środki eliminujące prawdopodobieństwo wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą, poprzez, np. przeprowadzenie oceny skutków tzw. raporty DPIA. Pomagają one nie tylko być w zgodności z wymaganiami RODO, ale także udowodnić, że odpowiednie środki były przedsięwzięte do zapewnienia zgodności z regulacjami. Innymi słowy, DPIA jest procesem budowania i demonstrowania zgodności z zapisami RODO. Warto więc opracować i wdrożyć procedurę postępowania na wypadek wystąpienia incydentu bezpieczeństwa. Co powinno się znaleźć w procedurze? Cel jej wdrożenia, zakres stosowania, opis etapów zarządzania incydemem od jego wykrycia do zamknięcia. Procedura może także stanowić element polityki bezpieczeństwa. Dobrze jest zawrzeć w procedurze katalog najczęstszych zagrożeń i incydentów, które mogą prowadzić do naruszenia bezpieczeństwa danych osobowych oraz określić modelowy sposób zachowania pracowników i obowiązek informowania o domniemanych incydentach lub podejrzanych wydarzeniach wyznaczonych osób.

CZAS NA BADANIA

Rynek pracy jest obszarem dynamicznych zmian. W Łódzkiem w ostatnich latach znacząco spadła liczba zarejestrowanych bezrobotnych, powstało też wiele nowych podmiotów gospodarczych, często działających w bardzo wyspecjalizowanych sektorach. Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi od lat trzyma rękę na pulsie, prowadząc badania regionalnego rynku pracy, poszerzając tym samym wiedzę o mechanizmach popytu i podaży pracy w regionie. Aktualnie realizowane są dwa projekty badawcze. Pierwszy dotyczy sektora wyrobów medycznych, farmaceutycznych oraz kosmetycznych. Celem drugiego jest weryfikacja wpływu wieku osób na ich sytuację zawodową w warunkach rynku pracownika.

Od pomysłu do rynku

Innowacyjność jest istotnym warunkiem dla dynamicznego rozwoju gospodarki. Obecnie rozwój innowacyjności ma być realizowany w oparciu o inteligentne specjalizacje regionów. W województwie łódzkim należą do nich m.in. medycyna, farmacja i kosmetyki.

Próba odwzorowania najbardziej charakterystycznych cech rynku pracy w tej branży jest celem jednego z badań aktualnie realizowanych na zlecenie Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy w WUP w Łodzi.

– Aby osiągnąć sukces nie wystarczy jedynie zaangażowanie środków organizacyjnych i finansowych. Podjęcie działań powinno zostać poprzedzone rzetelną analizą rynkowych uwarunkowań umożliwiających rozwój branży – mówi Katarzyna Pawłata, kierownik Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi. – Odnosząc się do zatrudnienia, niezbędna jest analiza możliwości, zarówno wykorzystania istniejących zasobów ludzkich, jak i – w bliskiej przyszłości – ich kreowania poprzez stymulowanie aktywności w zakresie edukacji oraz doradztwa zawodowego. Należy oszacować wielkość i strukturę popytu na pracę w danej branży oraz możliwości zaspokojenia tego popytu – dodaje.

W województwie łódzkim sukcesywnie rośnie liczba podmiotów działających w branży „medycyna, farmacja i kosmetyki”. W 2010 roku we wszystkich tych grupach zarejestrowanych było ponad 11 tys. podmiotów gospodarczych, natomiast w roku 2014 roku już ponad 13,5 tys. Jest to wzrost o około 22% na przestrzeni analizowanego okresu.

– Realizowane właśnie badanie pt. „Produkcja wyrobów medycznych, farmaceutycznych oraz kosmetycznych jako przyszłościowa branża województwa łódzkiego. Studium oddziaływań na regionalny rynek pracy” umożliwi zebranie informacji na temat potrzeb kadrowych i edukacyjnych analizowanych gałęzi przemysłu w regionie. Wyniki badania pozwolą ustalić liczbę istniejących stanowisk pracy w przedsiębiorstwach z tego obszaru oraz ich strukturę kompetencyjną – zwłaszcza w odniesieniu do specjalistów. Zaplanowano również stworzenie listy nowych, poszukiwanych zawodów w omawianej branży i listy stanowisk pracy, w odniesieniu do których najczęściej odczuwany

jest deficyt kadry pracowniczej. Dodatkowym bonusem będzie poznanie opinii przedsiębiorców na temat czynników wpływających na wielkość i strukturę podaży i popytu na pracę – informuje Katarzyna Pawłata.

Badaniem objęta zostanie grupa przedsiębiorców działających w regionie, świadczących działalność gospodarczą w zakresie:

- produkcji wyrobów farmaceutycznych i kosmetycznych,
- produkcji urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych,
- badań naukowych i prac rozwojowych w dziedzinie biotechnologii.

Wnioski i rekomendacje z analiz skierowane zostaną do osób zaangażowanych w tworzenie oraz wdrażanie planów i strategii związanych z rozwojem branży „medycyna, farmacja, kosmetyki” w regionie łódzkim.

Wiek a praca

„Wiek jako determinanta popytu na pracę w warunkach ożywienia gospodarczego i „rynku pracownika”. Analiza dla województwa łódzkiego” to tytuł drugiego badania realizowanego obecnie na zlecenie Obserwatorium w WUP w Łodzi. Jego celem jest ustalenie czy i w jakim zakresie wiek zatrudnianych jest czynnikiem różnicującym popyt na pracę w regionie.

– Śledząc zjawiska zachodzące na regionalnym rynku pracy od połowy bieżącej dekady jesteśmy świadkami postępujących zmian odzwierciedlających polepszającą się koniunkturę w gospodarce krajowej. Zmniejsza się liczba zarejestrowanych bezrobotnych (ze 109 tys. w końcu 2015 r. do 72 tys. w końcu 2017 r.), wzrasta liczba wolnych miejsc w pracy – wg danych GUS w 2016 r. było ich 4,6 tys. – o ponad 39% więcej niż w roku 2015. Sukcesywnie rośnie też liczba rejestracji nowych podmiotów gospodarczych. Analiza danych o sytuacji na rynku pracy pozwala wyciągnąć wniosek o osłabieniu relacji pomiędzy dostępnością pracobiorców a obecnością czynników mających na nią wpływ. Zmusza to pracodawców do coraz większego zabiegania o pracownika. Używając języka potocznego można stwierdzić, że rynek pracy naszego województwa stał się w ostatnim czasie w większym stopniu rynkiem

Branża wyrobów medycznych, farmaceutycznych i kosmetycznych w Łódzkiem ma duży potencjał rozwoju. Aktualnie trwają badania rynku pracy tego sektora.

pracownika, podczas gdy jeszcze kilka lat wcześniej miał ewidentnie charakter rynku pracodawcy – wyjaśnia Katarzyna Pawlata. – Uzyskiwanie przez kandydatów do pracy coraz korzystniejszej pozycji w negocjacjach z pracodawcą powinno w coraz mniejszym stopniu zależeć od takich czynników społecznych i demograficznych, jak wiek. W badaniu chcemy sprawdzić czy tak rzeczywiście jest – dodaje.

Wpływ wieku na szanse uzyskania zatrudnienia był już pośrednio przedmiotem badań prowadzonych przez Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi. Analizy tego zagadnienia miały jednak zawsze charakter fragmentaryczny. Najbardziej kompleksowe studium można znaleźć w opublikowanym w 2013 r. raporcie z badania pod nazwą „Stare czy nowe kwalifikacje – rynek pracy w Łódzkiem wobec osób po 50 roku życia”: rzecz dotyczyła tu, jak podpowiada tytuł, tylko jednej kategorii wiekowej. Jednak w kontekście dostrzegalnych obecnie procesów skutkujących zmianą charakteru i zakresu uczestnictwa w rynku pracy poszczególnych grup, pojawia się wyraźna potrzeba przeprowadzenia całościowych badań w omawianym temacie.

Wśród szczegółowych celów badania znalazły się m.in. analiza rozkładu wieku osób pracujących w przedsiębiorstwach w Łódzkiem oraz – a może przede wszystkim

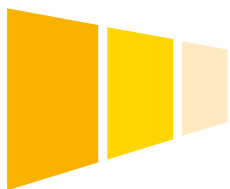
– analizy rozkładu wieku w grupach osób przyjmowanych do pracy i zwalnianych z pracy. Złożono również zbadanie związku między wiekiem osób zatrudnianych a ewentualnymi problemami pracodawców ze znalezieniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach jak również pomiędzy wiekiem pracowników a jakością ich umiejętności zawodowych.

– Mamy nadzieję, że z badania dowiemy się czy i z jakich powodów pracownicy należący do różnych kategorii wiekowych są preferowani w określonych branżach lub na określonych stanowiskach pracy. Cennym byłoby uzyskanie odpowiedzi na pytanie: jak osoby pracujące oraz poszukujące pracy, należące do różnych kategorii wiekowych, postrzegają swoje szanse na zdobycie, utrzymanie bądź zmianę pracy oraz czy i jak ich ocena sytuacji w tym względzie zmieniła się w ciągu ostatnich pięciu lat – podkreśla Katarzyna Pawlata.

Badanie przeprowadzone zostanie w ponad tysiącu przedsiębiorstwach z regionu. Dotyczy osób z sześciu kategorii wiekowych, stosowanych w statystykach Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Raporty z obu badań, po ich zakończeniu, dostępne będą na stronach WUP w Łodzi, w tym m.in. na stronie www.rpo.wup.lodz.pl.

NIE CZEKAJ, ZGŁOŚ SIĘ DO PROJEKTU

Zachęcamy do udziału w projektach wyłonionych do dofinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Przedstawiamy listę wybranych przedsięwzięć, w ramach których aktualnie prowadzone są rekrutacje.

Wskazane terminy mogą jednak ulec zmianie, dlatego w celu uzyskania szczegółowych informacji prosimy kontaktować się z realizatorami projektów. Pełny wykaz dostępny jest na stronie: www.rpo.wup.lodz.pl w dziale: Weź udział w projekcie.

AKTYWIZACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA OSÓB ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM, W TYM OSÓB OPUSZCZAJĄCYCH PIECZĘ ZASTĘPCZĄ:

Realizator	Wsparcie	Obszar realizacji	Rekrutacja	Dane kontaktowe
Projekt: Integracja w stronę zatrudnienia!				
Institut Organizacji Przedsiębiorstw i Technik Informatycznych InBIT Sp. z o.o.	aktywizacja społeczna (praca socjalna, wsparcie psychologa, trening gospodarowania budżetem domowym); warsztaty (obóz socjoterapeutyczny), aktywizacja edukacyjna (kurs prawa jazdy kat. B, refundacja kosztów wynajmu mieszkania, akademika, bursy, zakupu podręczników, korepetycje, refundacja czesnego)	województwo łódzkie	październik – grudzień 2018	Łódź Al. Tadeusza Kościuszki 80/82 pokój 414 tel. 508 015 422 szczecin@inbit.pl www.inbit.pl
Projekt: Pokonaj wykluczenie!				
INVENTUM Sp. z o.o.	warsztaty kompetencji społecznych, szkolenia zawodowe, staże zawodowe, pośrednictwo pracy	województwo łódzkie	październik – grudzień 2018	Łódź, ul. Łukowa 18a/5 tel. 796 419 930 wioletta.krajewska@inventum-global.pl www.inventum-global.pl
Projekt: Praktyka czyny mistrza				
Andrzej Staby MODRZEW	opracowanie Indywidualnej Ścieżki Reintegracji Społecznej, coaching, poradnictwo zawodowe, przygotowanie zawodowe dorosłych (staże), pośrednictwo pracy	powiaty: bełchatowski, poddębicki, wieluński	październik – grudzień 2018	Łódź, ul. Przetęcz 8 lokal 5 tel. 694711467 andrzej@modrzew.net www.modrzew.net
Projekt: Powrót do aktywnego życia – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców województwa łódzkiego				
Zakład Doskonalenia Zawodowego w Warszawie Oddział w Kutnie	określenie ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej; indywidualne poradnictwo psychologiczne i specjalistyczne oraz warsztaty interpersonalne; kursy komputerowe; grupowe poradnictwo zawodowe; szkolenia; staże zawodowe i pośrednictwo pracy	województwo łódzkie	październik – listopad 2018	Kutno, ul. Jagiello 2 tel.: 24 253 37 42 ckkutno@zdz.edu.pl
Projekt: Akademia aktywności w województwie łódzkim				
EHED Usługi szkoleniowe Eryk Kowcuń	trening kompetencji i umiejętności społecznych, trening aktywności zawodowej – identyfikacja potrzeb uczestnika projektu wraz z opracowaniem IPD (obligatoryjnie), kursy/szkolenia zawodowe, staże zawodowe, pośrednictwo pracy	województwo łódzkie	październik – grudzień 2018	Pleszew, ul. M. Reja 2/2 tel. 668 492 757 kowcun@poczta.onet.pl www.ehed.eu
Projekt: PROJEKT – ROZWÓJ – ZATRUDNIENIE				
Stowarzyszenie PROREW	diagnoza potrzeb i opracowanie Indywidualnej Ścieżki Reintegracji, treningi kompetencji społecznych, innowacyjny job coaching, poradnictwo indywidualne, szkolenia, staże i pośrednictwo pracy	województwo łódzkie	październik – listopad 2018	Kielce, ul. Karola Szymanowskiego 3 tel. 669430643 stowarzyszenie.prorew@gmail.com www.stowarzyszenieprorew.pl

USŁUGI ZDROWOTNE DLA OSÓB NIESAMODZIELNYCH:

Realizator	Wsparcie	Obszar realizacji	Rekrutacja	Dane kontaktowe
Projekt: Łódź - Miasto (Tele)Opieki				
HRP Care	usługi medyczno-opiekuńcze, wsparcie pielęgniarstwa, rehabilitacja lecznicza, wsparcie psychologiczne, powstanie centrum teleopieki	miasto Łódź	czerwiec 2018 – grudzień 2019	Łódź, ul. ks. bp. Wincentego Tymienieckiego 19A tel. 42 207 22 00 biuro@senium.pl www.senium.pl
Projekt: SOS dla ŁOM - realizacja nowoczesnej teleopieki medycznej dla mieszkańców Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego				
COMARCH HEALTHCARE SPÓŁKA AKCYJNA	usługi pielęgnacyjne, usługi opiekuńcze, opieka zdrowotna dla osób z zaburzeniami psychicznymi w formie zespołów leczenia środowiskowego, teleopieka	miasto Łódź, powiaty: łódzki wschodni, pabianicki, zgierski, brzeziński	wrzesień 2018 – marzec 2019	Łódź, ul. Jaracza 76/78 tel. 42 678 41 00 info@comarch.com http://www.comarch.pl/healthcare
Projekt: Jeszcze będzie pięknie, mimo wszystko – wsparcie w formie zdeinstytucjonalizowanej dla grupy osób niesamodzielnych z Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego				
Centrum Medyczne Szpital Świętej Rodziny Spółka z o.o.	długoterminowa opieka zdrowotna, telemedycyna, rehabilitacja na oddziale dziennym, środowiskowa opieka psychiatryczna	miasto Łódź, powiaty: łódzki wschodni, pabianicki, zgierski, brzeziński	listopad 2018	Łódź, ul. Wigury 19 tel. 42 254 96 81 zarzad@swietarodzina.com.pl www.swietarodzina.com.pl
Projekt: Zdrowe życie w Łodzi				
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia Specjalistyczna Ewa Anna Menes	wsparcie osób niesamodzielnych w ramach opieki długoterminowej, wsparcie opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych, teleopieka, wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego i wspomagającego	miasto Łódź	do marca 2020	Łódź, ul. Krawiecka 10 ABC tel. 42 656 76 30, 602 753 030 nzozenes@e.pl www.nzozenes.pl
Projekt: Nowa przyszłość – opieka zdrowotna dla nieuleczalnie chorych osób niesamodzielnych z Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego				
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szóstka Adamina Kaczorowska	domowa opieka paliatywna, teleopieka medyczna	miasto Łódź, powiaty: brzeziński, zgierski, pabianicki, łódzki wschodni	ciągła do grudnia 2018	Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. 6 tel. 42 632 73 98; 608 465 899 nzo_szoszka@wp.pl
Projekt: Kompleksowe usługi zdrowotne w środowisku domowym dla osób niesamodzielnych w mieście Łodzi				
Stowarzyszenie Hospicjum Łódzkie	opieka hospicyjna oraz rehabilitacyjna; wsparcie dla opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych; wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego	województwo łódzkie, powiaty: brzeziński, łódzki wschodni, pabianicki, zgierski	ciągła od września 2018	Łódź, ul. Stefana Jaracza 55 tel. : 42 637 90 24 hospicjum@sns.pl www.hospicjum.sns.pl
Projekt: Centrum Zdrowia Psychicznego PASJA				
Klinika Psychiatryczna i Terapii Uzależnień Wolmed	opieka medyczna, obozy terapeutyczne	powiaty: bełchatowski, piotrkowski	ciągła	Dubie 1A, Szczerców tel. 44 635 36 03 afmichalska@gmail.com
Projekt: Kompleksowe wsparcie medyczne zapewnieniem poprawy zdrowia osób niesamodzielnych				
Medycyna Grabieniec Spółka z o.o.	długoterminowa medyczna opieka domowa nad osobami niesamodzielnymi w tym pielęgniarstwo opieka długoterminowa; świadczenia rehabilitacyjne dla osób niesamodzielnych; szkolenia i wsparcie psychologiczne dla opiekunów w zakresie opieki medycznej nad osobami niesamodzielnymi	miasto Łódź	II edycja wrzesień – październik 2018	Łódź, ul. Grabieniec 13 tel. 506 300 248 k.szczymczak@grabieniec.pl www.grabieniec.pl

AKTYWIZACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA OSÓB ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Realizator	Wsparcie	Obszar realizacji	Rekrutacja	Dane kontaktowe
Projekt: PrzeŁOMowa zmiana!				
Stowarzyszenie PROREW	treningi kompetencji społecznych, jobcoaching, indywidualne poradnictwo prawne i obywatelskie oraz psychologiczne, szkolenia zawodowe, staże zawodowe, pośrednictwo pracy	obszar ŁOM, tj.: miasto Łódź, powiaty: pabianicki, brzeziński, zgierski, łódzki wschodni	od października 2018 do marca 2019	Kielce, ul. Kasztanowa 12/15 tel. 669 430 643 stowarzyszenie.prorew@gmail.com www.stowarzyszenieprorew.pl
Projekt: Akademia Zawodowców				
Caritas Archidiecezji Łódzkiej	warsztaty społeczno-edukacyjno-zawodowe (prawa konsumenta, długi, budżet domowy, reklamacje, koszty stałe, planowanie zakupów, wydatki, oszczędności, kredyty, chwilówki, pułapka kredytowa, etykieta i savoir vivre, estetyka wyglądu); szkolenia zawodowe (magazynier, kucharz z obsługą sali, przedstawiciel handlowy); staże zawodowe; poradnictwo zawodowe, psychologiczne; pośrednictwo pracy	miasto Łódź, powiaty: łódzki wschodni, zgierski, pabianicki, brzeziński	od marca 2018 ciągła do wyczerpania liczby miejsc	Łódź, ul. Gogola 12 tel. 42 673 4130 caritas@toya.net.pl www.caritas.lodz.pl
Projekt: SKUTECZNA Aktywizacja społeczna i zawodowa 70 osób z niepełnosprawnościami z woj. łódzkiego szansą na AKTYWNOŚĆ				
Fundacja Aktywnej Rehabilitacji	przygotowanie osób z niepełnosprawnościami do aktywności – wsparcie motywacyjne indywidualne, przygotowanie 36 osób z niepełnosprawnością do aktywności (wsparcie motywacyjne grupowe), wsparcie zawodowe (szkolenia), grupowa aktywizacja zawodowa, wsparcie zawodowe (staże), indywidualna aktywizacja zawodowa	województwo łódzkie	do grudnia 2018	Łódź, ul. Tatrzańska 109 tel. 042 6427801 info@far.org.pl www.far.org.pl
Projekt: Praktyka czyni mistrza				
Andrzej Staby MODRZEW	opracowanie Indywidualnej Ścieżki Reintegracji Społecznej, coaching, poradnictwo zawodowe, przygotowanie zawodowe dorosłych (staże), pośrednictwo pracy	powiaty: bełchatowski, poddębicki, wieluński	do grudnia 2018	Łódź, Przełęcz 8/5 tel. 694 711 467 andrzej@modrzew.net www.modrzew.net
Projekt: Powrót do aktywnego życia – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców województwa łódzkiego				
Zakład Doskonalenia Zawodowego w Warszawie	określenie ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej, indywidualne poradnictwo psychologiczne i specjalistyczne oraz warsztaty interpersonalne, kursy komputerowe, grupowe poradnictwo zawodowe, szkolenia, staże zawodowe i pośrednictwo pracy	województwo łódzkie	październik – listopad 2018, styczeń – luty 2019, kwiecień – maj 2019	Warszawa, ul. Podwale 13 tel.: 22 635 61 75 ckkutno@zdz.edu.pl www.zdz.edu.pl
Projekt: Nowy start - II edycja				
Stowarzyszenie Rozwoju Przyszłości PROGRESS	opracowanie IPD, doradztwo psychologiczne, poradnictwo zawodowe, prawo jazdy kat. B., szkolenia komputerowe, szkolenia zawodowe, staże, praca socjalna	miasto Sieradz	wrzesień 2018 – luty 2019	Sieradz, ul. Organizacji Katyń 15 tel. 608 809 711 biuro@progress-stowarzyszenie.pl www.progress-stowarzyszenie.pl
Projekt: Pokonaj wykluczenie!				
INVENTUM Sp. z o.o.	warsztaty kompetencji społecznych, szkolenia zawodowe, staże zawodowe, pośrednictwo pracy	województwo łódzkie	październik – grudzień 2018	Łódź, ul. Łukowa 18a/5 tel. 796 419 930 wioletta.krajewska@inventum-global.pl www.inventum-global.pl

Wersje dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
są dostępne na stronie internetowej: **www.rpo.wup.lodz.pl/wytwornia**

Zmieniamy Łódzkie z Funduszami Europejskimi

www.rpo.lodzkie.pl

Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi

PUNKT INFORMACYJNY EFS

90-608 Łódź, ul. Wólczańska 49

bud. B-pok.1.03 i 1.04

tel. 42 638 91 30/39

e-mail: rpo@wup.lodz.pl

www.rpo.wup.lodz.pl

